WEEKLY NEWS PAPER

ਬੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਊਜ਼ ਕੈਨੇਡਾ

BRITISH COLUMBIA : Vancouver, Victoria, Surrey, Nanaimo By: Mangat Media Group

Vol-1 Issue - 04 02 July to 08 July Email: bcpunjabinews@gmail.com Website: www.bcpunjabinews.ca Phone: +1 604 750 4259

ਕਾਰਨੀ-ਸਮਿਥ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਵੈਸਟ ਕੋਸਟ ਤੇਲ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਕੈਲਗਰੀ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਕ ਕਾਰਨੀ ਅਤੇ ਅਲਬਰਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਡੈਨੀਅਲ ਸਮਿਥ ਨੇ ਅਲਬਰਟਾ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ ਤੱਕ ਨਵੀਂ ਤੇਲ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰੀਬ 10 ਲੱਖ ਬੈਰਲ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਏਸ਼ੀਆਈ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰਾਂਸ ਮਾਊਂਟੇਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੈਮਬੀਨਾ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ 2027 ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਾਰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਊਰਜਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗੀ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਸਮਿਥ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਲਬਰਟਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ।

ਉੱਧਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਗਰੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ ਤੇਲ ਟੈਂਕਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ PM ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ, ਫੈਡਰਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਆਗਾਮੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਧਮਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਫੈਡਰਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਹ ਧਮਕੀ 'Melbourne Meets Modi' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਕਾਊਂਟ ਤੋਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਧਮਕੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਤੁਰੰਤ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਫੈਡਰਲ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਕਾਊਂਟ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ 8 ਤੋਂ 10 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਲੰਬੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਪੰਜਾਬ 95' ਹੁਣ 'ਸਤਲੁਜ' ਨਾਂ ਨਾਲ ZEE5 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼

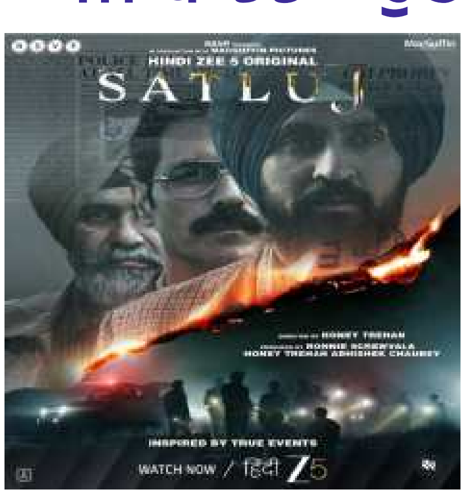

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀ ਰਹੀ ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਫ਼ਿਲਮ 'ਪੰਜਾਬ 95' ਆਖਿਰਕਾਰ 'ਸਤਲੁਜ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ OTT ਪਲੇਟਫਾਰਮ ZEE5 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ਿਲਮ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਯੋਗਦਾਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਫ਼ਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹਨੀ ਤਰੇਹਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਨੂੰ RSVP Moives ਅਤੇ MacGuffin Pictures ਨੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਜੁਨ ਰਾਮਪਾਲ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਵਿੰਦਰ ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਗੀਤਿਕਾ ਵਿਦਿਆ ਓਹਲਿਆਨ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਿਲਜੀਤ ਦੋਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਫ਼ਿਲਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਿੰਮਤ, ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਰਥਪੂਰਨ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਿਹਾ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਨੀ ਤਰੇਹਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟੀਮ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਲੰਬੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਕ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣਗੇ।

ਫ਼ਿਲਮ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਘੱਲੂਘਾਰਾ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੈਂਸਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ 'ਪੰਜਾਬ 95' ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਅੰਤਿਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਲਈ ਫ਼ਿਲਮ 'ਸਤਲੁਜ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਓਓ5 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਜਣ ਨੇ Bun Burner 1500 GOLD ਚੈਲੈਂਜ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀਤਾ ਰੌਸ਼ਨ-

24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 2,456 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਕਠਿਨ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ,ਵਿਲੱਖਣ ਰਿਕਾਰਡ

ਸਰੀ (ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ) ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰ,ਜੋ ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਜਣ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਆਪਣੀ 2015 Goldwing ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 1,582 ਮੀਲ (2,456 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਦੀ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਰਾਈਡਿੰਗ ਚੈਲੈਂਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ "Mike's Valemount Mileage Buster" ਅਤੇ Bun Burner 1500 GOLD ਦੀ ਉਪਲਬਧੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ High Road Vancouver ਤੋਂ ਹੋਈ। ਉੱਥੋਂ ਉਹ Valemount ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਫਿਰ ਵਾਪਸ Agassiz ਆਏ, ਦੁਬਾਰਾ Valemount ਤੱਕ ਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੁੜ High Road Vancouver ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਹ ਕਠਿਨ ਚੈਲੈਂਜ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

Bun Burner 1500 GOLD ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਰਾਈਡਿੰਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਚੈਲੈਂਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੈਲੈਂਜ Iron Butt Association ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮਾਂ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਦੂਰੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਾਈਡਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਹਿਨਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਹਨ।

ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਜ਼ ਕਲੱਬ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਾਂ ਦਾ ਕਲੱਬ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਲੱਬ ਦੇ 12 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 3 ਰਾਈਡਰਾਂ ਨੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ 2,400 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਰਾਈਡਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 19 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ 1,800 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਰਾਈਡਿੰਗ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਵੀ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ, ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ, ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੈਜੈਂਡਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਈਡਰਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੀ ਸੀ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਕੈਰੀ-ਲਿਨ ਫਿੰਡਲੇ ਨੇ ਟਰੌਏ ਵੈਨ ਵਲੀਅਟ ਅਤੇ SurreyNOW ਟੀਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸਮਰਥਨ

ਸਰੀ (ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ) ਕੈਨੇਡਾ ਡੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੱਖਣੀ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਐਡਿਥ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਰੀ ਦੀਆਂ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੇਅਰ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਟਰੌਏ ਵੈਨ ਵਲੀਅਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ SurreyNOW ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੀਸੀ ਕਨਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਕੈਰੀ-ਲਿਨ ਫਿੰਡਲੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੈਰੀ-ਲਿਨ ਫਿੰਡਲੇ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰੌਏ ਵੈਨ ਵਲੀਅਟ ਅਤੇ SurreyNOW ਟੀਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਨਗਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਨਵੀਂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਟਰੌਏ ਵੈਨ ਵਲੀਅਟ ਅਤੇ SurreyNOW ਟੀਮ ਵਾਂਗ ਨੌਜਵਾਨ, ਊਰਜਾਵਾਨ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।"

ਟਰੌਏ ਵੈਨ ਵਲੀਅਟ ਅਤੇ SurreyNOW ਟੀਮ ਨੇ ਕੈਰੀ-ਲਿਨ ਫਿੰਡਲੇ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਲਈ ਐਡਿਥ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ SurreyNOW ਟੀਮ ਸਰੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਊਰਜਾਵਾਨ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਜਾਂ ਅਜੀਤ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰੀ ਸਿਟੀ ਲਈ ਮੇਅਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵੱਲੋਂ 'ਬਿਜ਼ਨਸ ਰਿਲੀਫ਼ ਯੋਜਨਾ' ਦਾ ਐਲਾਨ

ਵਪਾਰਕ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਨਵੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ

ਸਰੀ, (ਹਰਦਮ ਮਾਨ) - ਕੰਸਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਸਰੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਪਾਰਕ ਰਾਹਤ ਯੋਜਨਾ (ਬਿਜ਼ਨਸ ਰਿਲੀਫ ਯੋਜਨਾ) ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਵਪਾਰਕ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣਾ, ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣਾ, ਨਵੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਰੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ 0% 'ਤੇ ਰੋਕਣ, ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਲਈ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ 5% ਦੀ ਵਾਧੂ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੇਅਰ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਕਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਜਿੱਥੇ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ 5% ਵਾਧੂ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਜ਼ੀਰੋ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇ ਵਾਧੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅੜਚਣਾਂ (ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ) ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵੱਡਾ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲੀਆ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2024 ਤੋਂ 2026 ਦਰਮਿਆਨ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 30% ਦਾ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਵਾਧੇ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰਾਂ ਅਤੇ ਰੀਟੇਲਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਹਿ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰੀ ਨੂੰ ਬਿਜ਼ਨਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੇਅਰ ਵਜੋਂ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ, ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ, ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 5% ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਸਰੀ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭ ਹਰ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ—ਚਾਹੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਧਰਮ-ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੂੰਜ

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਆਪਸੀ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਰਵਉੱਚ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਾਇਰੇ ਤੈਅ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਹਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲੇ ਆਪ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਜਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ 1994 ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਐੱਸ ਆਰ ਬੋਮਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਢਲਾ ਢਾਂਚਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇੱਕ ਜਿਊਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗੌਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਬਹਿਸ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਪਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ’ਤੇ ਖ਼ਰੇ ਉਤਰਨ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਰਾਬਰੀ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ’ਤੇ ਖ਼ਰਾ ਉਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲਈ ਚੋਣਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅਦਾਲਤੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਅੱਗੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਵੇ, ਪਰ ਨਿਰਪੱਖ ਬਹਿਸ, ਖੋਜ-ਕਾਰਜਾਂ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਗਲਾ ਨਾ ਘੁੱਟੇ। ‘ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ’ ਦੀ ਅਸਲ ਪਰਖ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ? ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਵਉੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸਾਂਝਾ ਚੌਖਟਾ ਸਾਡੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਭਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ’ਚ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੂਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰੋ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ’ਚ ਫਸਿਆ ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਣਚਾਹੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੂਨ 2026 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਐਂਡ ਆਡਿਟਰ ਜਨਰਲ (ਕੈਗ) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 28 ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ 2024-25 ਦੇ ਬਜਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 18 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟੇ ਸਬੰਧੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਬਗ਼ੈਰ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ’ਤੇ ਚੈੱਕ ਵੰਡਣੇ, ਲੋਕ ਲੁਭਾਊ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਥੋਕ ਵਿੱਚ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰਚ 2026 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸੰਬੰਧੀ ਕੈਗ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖ਼ਰਾਬ ਹਾਲਤ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ’ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਕਰਜ਼ਾ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟਾ, ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਕੈਗ ਦੀ 2023-24 ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟਾ ਜਿਹੜਾ 2019-20 ਵਿੱਚ 14,285 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਵਧ ਕੇ 2023-24 ਵਿੱਚ 28,215 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦਾ 3.79 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਜਿਹੜਾ 2023-24 ਵਿੱਚ 33,115 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਾਵ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦੇ 4.45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਢ੍ਰਭੰ) ਐਕਟ, 2003 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਆਮ ਤੌਰ ’ਤੇ 3 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕੈਗ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦੇ 44.27 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2023-24 ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦਾ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਲਗਪਗ 3.46 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਣ ਵਧ ਕੇ 4 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2024-25 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟਾ 23,198 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ 30,465 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦਾ 2.89 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਤੇ 3.8 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਕਰ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਆਬਕਾਰੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰੇਗੀ। ਪਰ ਕੈਗ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਰਚੇ ਆਮਦਨ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। 2023-24 ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 89,192 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਮਾਲੀਆ ਖਰਚਾ 1,17,407 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਤੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਟੀਚੇ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਨ। ਕੈਗ ਦੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਸਬੰਧੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 2024-25 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚ ਦਾ 13.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ’ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ। 2023-24 ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ’ਤੇ ਹੀ ਲਗਪਗ 18,770 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ। ਇਹ ਰਕਮ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਲੁਭਾਊ ਮੁਫ਼ਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੂਚਕ ਉਸ ਦਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਖਰਚਾ ਹੈ ਜੋ ਸੜਕਾਂ, ਸਿੰਜਾਈ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ’ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੈਗ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2023-24 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ 3.88 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਇਹ ਲਗਪਗ 4,743 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਸੂਬੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਆਮਦਨ ਤਨਖਾਹਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬੱਝਵੇਂ ਖ਼ਰਚੇ ਕੁੱਲ ਮਾਲੀਆ ਖ਼ਰਚੇ ਦਾ 65 ਫ਼ੀਸਦੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਜਟ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਬੱਝਵੇਂ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਬਜਟ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕੈਗ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ 2023-24 ਵਿੱਚ 16 ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਵਾਧੂ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ 37,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਦੁੱਗਣਾ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਡੇ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਹਾ। ਜੂਨ 2026 ਦੀ ਕੈਗ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 2024-25 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਰਿਹਾ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਉੱਚ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪੱਧਰ ’ਤੇ 2025-26 ਲਈ ਔਸਤ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਲਗਪਗ 3.14 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਆਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਲਗਾਤਾਰ 4 ਫ਼ੀਸਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਕੈਗ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇ, ਭਾਵ ਬਜਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕਰਜ਼ੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ/ਬੋਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ’ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਗ ਨੇ 2023-24 ਦੌਰਾਨ 4,093 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ 4 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। 2026-27 ਦੇ ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਕਮ 4.47 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ 2011-12 ਵਿੱਚ 30,000 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ 2021-22 ਵਿੱਚ ਵਧ ਕੇ 94,000 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ 2025-26 ਵਿੱਚ, 1,33,000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹਨ ਮਾਰਚ 2027 ਤੱਕ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 1,42,000 ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕਰਜ਼ਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਭੁਗਤਾਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਖਰਚੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹਨ। ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ ਕੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬੇ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਕਰਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਵਿੱਚ ਚੋਰ ਮੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਰਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀਗਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਜਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ’ਚ ਪੂਰੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੂਨ 2026 ਦੀ ਕੈਗ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 2024-25 ਬਜਟ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਧਦਾ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟਾ, ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਕਰਜ਼ਾ, ਮੁਫ਼ਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਵੱਡੀਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪੂੰਜੀਗਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਮਾਲੀਆ ਵਾਧਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ’ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿੱਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ, ਆਮਦਨ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਮੂਲ ਦਾ ਬੋਝ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੋਰਿੰਡਾ ਮੰਥਨ': ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੇ 'ਮੋਰਿੰਡਾ ਮੰਥਨ' 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮਾਯੂਸੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਭ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਗਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰੇ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ"

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਹਲਚਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਸਿਆਸੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਆਸ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੇ ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਗੜਦੀ ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ (ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ) ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਰੰਧਾਵਾ ਤੋਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਨੀ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੁਲਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਕਸ ਤੇ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਅ ਮੀਟਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰੰਧਵਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ, "ਮੈਂ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ ਸੀ।"

ਇੱਕ ਇੰਚ ਜ਼ਮੀਨ ਜਬਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿਆਂਗੇ: ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਰ ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਮਗਰੋਂ ਆਈ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਨੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਇੰਚ ਵੀ ਜਬਰੀ ਐਕੁਆਇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ 'ਚ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਤਰਫ਼ੋਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਪਸੀਨਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਜ਼ਮੀਨ ਬਦਲੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਮੁੜ ਕੁਝ ਵਰਗ ਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਰਾਣੇ ਖੇਤੀ ਚੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚਾ ਖੇਤੀ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਦੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਸਾਨ ਵੱਡਾ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਢਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਲੰਘੇ ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਲੱਖੋਵਾਲ ਦੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖੋਵਾਲ ਵੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੁੱਦ ਪਏ ਹਨ।

ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੱਫੜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਵਿਵਾਦਿਤ ਵੀਡੀਓ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਵਿਵਾਦਿਤ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਡੀਜੀਪੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੌਂਪ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲੀਸ ਏ.ਐੱਸ.ਰਾਏ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਵੀਡੀਓ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਡੀ.ਐੱਲ.ਐੱਫ਼. ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐੱਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਵੀ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤੁਰੰਤ ਐੱਫ਼.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ ਨੇ ਡੀਜੀਪੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 27 ਜੂਨ 2026 ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਰਨਲ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਮਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅੱਜ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਮਲਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਫ਼ਦ 'ਚ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡਵਾਲਾ, ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ, ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਗਲਵਾਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਇਮਪੁਰ, ਮੰਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਪੜਖੇੜੀ, ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਮਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਵਾਇਰਲ ਵੀਡੀਓ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਟਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਤੱਕ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੱਗੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਫੂਕਿਆ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਭੁੱਟਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਕਥਿਤ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਦੋਖੀ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਨਾਰਥਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਬਾਘਾ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਲ, ਇਸਤਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ, ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੱਲੋਤਾਲੀ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲੂ ਖਰੋੜੀ ਅਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਣੀਆ ਮਾਜਰਾ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਸਕੀਮ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ‘ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਸਕੀਮ ਵਿੱਢੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਜਨਾ’ ਅਮਲ ’ਚ ਲਿਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਸਕੀਮ ’ਤੇ ਫੋਕਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਖ਼ਾਕਾ ਅਪਰੈਲ ’ਚ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਹਰ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਬੂਥ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਢ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਬਲਾਕਾਂ ’ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 130 ਬਲਾਕਾਂ ’ਚੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੂਬੇ ’ਚ 154 ਬਲਾਕ ਹਨ।

ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ ’ਤੇ ਹਰ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪੜਾਅ ਤਹਿਤ ਹਰ ਪਿੰਡ ’ਚ ਅਜਿਹੀ ਹੱਟੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ’ਤੇ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ’ਤੇ ਖ਼ਰਚਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ’ਚੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ ’ਤੇ 15ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਨਟਾਈਡ ਕੰਪੋਨੈਂਟ ’ਚੋਂ ਵੀ ਪੈਸਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਲਾਕ ਖਮਾਣੋਂ, ਮਮਦੋਟ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ’ਚ ਇਸ ਸਕੀਮ ਲਈ ਹਾਲੇ ਜਗ੍ਹਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਰੜ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਬਲਾਕਾਂ ’ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਦਾ ਫੱਟਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ, ਮਾਨਸਾ, ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ, ਮਲੌਦ, ਦੋਰਾਹਾ, ਜਗਰਾਓਂ, ਨਡਾਲਾ ਅਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ’ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ‘ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਹੱਟੀ’ ਬੈਨਰ ਤਹਿਤ ਸੈੱਲਫ਼ ਹੈਲਪ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੂਬੇ ’ਚ ਸੈੱਲਫ਼ ਹੈਲਪ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ’ਚ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀ ਹੱਟੀ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਆਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਦੁਕਾਨਾਂ ’ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵੀ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ

ਦੁਕਾਨਾਂ ’ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰਕਫੈੱਡ ਤੇ ਮਿਲਕਫੈੱਡ ਆਦਿ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸੈੱਲਫ਼ ਹੈਲਪ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ’ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈੱਲਫ਼ ਹੈਲਪ ਗਰੁੱਪ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਸ ਮੇਲਿਆਂ ’ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਇੱਕ ਹੱਟੀ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਸੈੱਲਫ਼ ਹੈਲਪ ਗਰੁੱਪ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖ਼ੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਉਤਪਾਦ ਵੀ ਵੇਚ ਸਕਣਗੇ।

ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਜਨਾ’ ਦੇ ਨਾਮ ’ਤੇ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗੀ

ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਲਿੰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ "ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਜਨਾ" ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗਾਂ ਲਈ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕਾਲਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਲਾਂ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਸਰਬਾਜ਼ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਕ੍ਰੀਨ ਮਿਰਰਿੰਗ ਲਿੰਕ ਵਾਲਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿੰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਏਪੀਕੇ (ਅਫਖ) ਫਾਈਲ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਡਿਵਾਈਸ ਨੂੰ ਹੈਕ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਲਿੰਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਹੈਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈਕਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਕਦੀ ਕਢਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਇੰਨੇ ਸਾਈਬਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਪਾਉਣੀ ਪਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਫਸਣ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਲਿੰਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਲਿੰਕ 'ਤੇ ਕਲਿੱਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਬਰ ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਅਜੇ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰਪਿਤ ਵੈੱਬ ਪੋਰਟਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ 'ਸਤਿਕਾਰ ਰਾਸ਼ੀ' ਸਿੱਧੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹਿਲਾ ਨੂੰ 3,000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ 4,500 ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਲਣੇ ਹਨ।

ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਯੋਗ ਮਹਿਲਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 1,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ 1,500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਪੈਸੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਜੋ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 97 ਫੀਸਦੀ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਜਟ ਵਿੱਚ 9,300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ।"

ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ [ਇਦਓਚਟਇਦ॥, ਪੰਜਾਬ ਵੋਟਰ ਆਈਡੀ, ਬੈਂਕ ਪਾਸਬੁੱਕ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਜੇਕਰ ਐੱਸ.ਸੀ. ਹੈ) ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਨਗਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ’ਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੱਦ ਹੋਵੇ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਵੱਲੋਂ ‘ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਕਾਰ ਸੋਧ ਐਕਟ’ ਵਿਚਲੀਆਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਮੱਦਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੱਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ’ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ

ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਦਾ ਵੀ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਸ ’ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਤਾਕਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਡੇਰੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦਾ ਬੰਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਚਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਚੇ ’ਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਪਰੰਤ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰ ਵੱਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ।

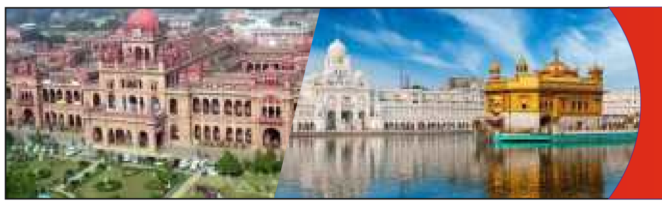

ਸਭਿਆਚਾਰ

ਅਲੋਪ ਹੋਇਆ ਘੜੇ ਉੱਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣਾ

–ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਸਲ

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੱਚੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨਾ, ਤ੍ਰਿੰਝਣਾਂ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵੱਗ, ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁੱਜੀਆਂ ਜੰਞਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਚੂੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਵਣਜਾਰੇ, ਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ, ਗਿੱਧਿਆਂ ਦੇ ਪਿੜ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ, ਬਰਾਤ ਵਿੱਚ ਨਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨੱਚਣਾ, ਪਿੱਪਲਾਂ ਹੇਠ ਜਵਾਕਾਂ ਦਾ ਘੁੱਤੀ ਪਾਉਣ ਖੇਡਣਾ, ਹਰ ਇੱਕ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਘੜੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਆਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਣਦੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ, ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਿੱਠੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਬਣਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੇਵੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਸਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਮੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਗੁੱਗੇ ਪੀਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਦੋ ਨੌਮੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਪਹਿਲੀ ਨੌਮੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲ੍ਹ-ਪੂੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਨੌਮੀ ਸੇਵੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਰੱਖੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਡੌਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗਦੇ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵੀਆਂ ਵਾਲੀ ਮਾੜੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਡੌਰੂਆਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁੱਗੇ ਦੇ ਭਗਤ ਦੱਸ ਕੇ ਮਾੜੀ ਮੇਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਲੋਕ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਦੇਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ''ਡੌਰੂ ਵੱਜੇ-ਬੱਦਲ ਭੱਜੇ।'' ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਦੋਹਾਂ ਨੌਮੀਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ। ਸੇਵੀਆਂ ਵਾਲੀ ਨੌਮੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਲਈ ਚੁਣਦੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਘੜੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀਕਰਦੀਆਂ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ ਨਿਪੁੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀਆਂ।

ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਣਕ ਦੇ ਆਟੇ ਨੂੰ ਚੁੰਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰੀਕ ਛਾਣ ਕੇ ਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਸੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਆਦਲੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿੱਚ ਸੂਜੀ ਪਾ ਕੇ ਆਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਮੁਲਾਇਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣੀਆਂ ਸੌਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਆਟੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਮੂਧਾ ਮਾਰਿਆ ਘੜਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਵੇਕਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਦੀਆਂ ਦੇਖਦੇ ਸੀ। ਦਾਦੀ ਜੀ ਆਪ ਘੜੇ ਉੱਪਰ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਦੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ। ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਦੀ ਇਸ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਭਰੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੜੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ-ਲੰਬੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟ ਕੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂਧੇ ਮਾਰੇ ਮੰਜਿਆਂ ਦੇ ਪਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ।ਏਦਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਾਂ ਸੇਵੀਆਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਛੇਤੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਵਾਜ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਰੱਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੁੱਕਦੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਦੇਖ ਅਸੀਂ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸੇਵੀਆਂ ਕਦੋਂ ਬਣਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣਾ, ''ਉਹ ਭਾਈ ਅੱਜ ਵੱਟੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਸੁੱਕਣਗੀਆਂ, ਫਿਰ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਭੁੰਨ ਕੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ, ਨੌਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਪਾਂ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲੈਣੀਆਂ।''ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਨੌਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚਇਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਖਾਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਜੰਡੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੰਡੀ ਨਾਲ ਸੇਵੀਆਂ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਘਟ ਗਿਆ, ਪਰ ਘੜੇ ਉੱਤੇ ਵੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸੇਵੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਚਾਅ ਗੁੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਬੰਦ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਸੇਵੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੱਟੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਸੁਆਦ, ਦਾਦੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਉਹ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਆਟੇ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਧਾਗੇ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੇਵੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਦੂਜਾ ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬੱਚੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀ ਨਿਊਡਲਜ਼ ਖਾਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਹਤ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਦੇਸੀ ਸੇਵੀਆਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਠੰਢ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਨੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਵਿੱਚ ਲੌਂਗ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਇਲੈਚੀ ਪਾ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਦੇਸੀ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਸੂਪ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਠੰਢ ਆਪੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰ ਘਰ ਸੇਵੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਤੇ ਨਿਆਣੇ-ਨਿੱਕੇ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਸੀ ਸੇਵੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਠੰਢ ਵਿੱਚ ਸੁਆਦਲੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ, ਨਾਲ ਠੰਢ ਦਾ ਚੰਗਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇਸੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਕਟ-ਮਈ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੰਦਰੁਸਤ, ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਅਜੋਕੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਪਰ ਦਾਦੀ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਾ-ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਣੇ

–ਹਰਮੀਤ ਸਿਵੀਆਂ

ਲੋਕ ਗੀਤ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਦੀ ਹੂਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਤੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਪੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੰਢਿਆ-ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਭ ਦਾ ਵਰਣਨ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਭਾਵ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ।

ਗਹਿਣੇ ਜਿੱਥੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਗਹਿਣੇ: ਕਾਂਟੇ, ਡੰਡੀਆਂ, ਸੱਗੀ-ਫੁੱਲ, ਟਿੱਕਾ, ਲੌਂਗ, ਪਿੱਪਲ-ਪੱਤੀਆਂ, ਝੁਮਕੇ, ਬੁੰਦੇ, ਕੋਕਰੂ, ਨੱਤੀਆਂ, ਮਛਲੀ, ਤਵੀਤ, ਗਾਨੀ, ਨੱਥ, ਮੁੰਦਰੀ, ਛੱਲਾ ਅਤੇ ਝਾਂਜਰ ਆਦਿ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਾਂਟਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਾਂਟੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਟਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਕਾਂਟੇ ਵੀ ਕਰਾ ਦੂੰ ਤੈਨੂੰ, ਸੂਟ ਵੀ ਸੰਵਾਦੂੰਗਾ
ਪੂਰੀ ਮੈਂ ਬਣਾਦੂੰਗਾ ਸ਼ੁਕੀਨ ਜੱਟੀਏ।
ਭਾਵੇਂ ਵਿਕ ਜਾਏ, ਮੇਰੀ ਨੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਟੀਏ।

ਫਿਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਂ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ 'ਪਿੱਪਲ-ਪੱਤੀਆਂ' ਪਿਆ, ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗਹਿਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿੱਪਲ-ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ:

ਆਹ ਲੈ ਨੱਤੀਆਂ ਕਰਾਲੀਂ ਪਿੱਪਲ-ਪੱਤੀਆਂ
ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਲੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ

ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਲੌਂਗ'। ਇਹ ਔਰਤ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਕੀ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਹੋਕਾ ਬਣ ਗਿਆ ਨੀਂ।
ਤੀਲੀ ਤੋਂ ਬਣ ਗਿਆ ਲੌਂਗ
ਲੌਂਗ ਤੋਂ ਕੋਕਾ ਬਣ ਗਿਆ ਨੀਂ।

ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੌਂਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ:

*ਮੈਨੂੰ ਲੌਂਗ ਘੜਵਾ ਦੇ ਵੇ ਮਿੱਤਰਾ,
ਨਰਮੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ।
*ਮੇਰੇ ਲੌਂਗ ਦਾ ਪਿਆ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ
ਹਾਲੀਆਂ ਨੇ ਹਲ਼ ਡੱਕ ਲਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੋਨੇ ਜਾਂ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ ਹੈ 'ਟਿੱਕਾ'। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਕਈ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ:

ਟਿੱਕਾ ਸਿਉਂ ਤੋਂ ਟਿੱਕਾ ਘੜਾ ਦੇ।
ਮੇਰਿਆ ਸੱਜਣਾ ਨਗ ਜੜਵਾ ਦੇ।

ਟਿੱਕੇ ਦੇ ਨਾਲ 'ਸੱਗੀ-ਫੁੱਲ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ ਸੀ:

ਕੁੜੀਏ ਨੀਂ ਸੱਗੀ-ਫੁੱਲ ਵਾਲੀਏ
ਕੈਂਠੇ ਵਾਲਾ ਪੁੱਛੇ ਤੇਰਾ ਨਾਂ।
ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗਦੇ
ਪੱਬ ਰੱਖੇ ਜਿਹੜੀ ਜਿਹੜੀ ਥਾਂ।

ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੇਠਾਂ ਗਾਨੀ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ:

*ਰਾਤੀਂ ਟੁੱਟਗੀ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ
ਕਾਲੀ ਗਾਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ।
* ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ ਗਾਨੀ ਦੇ ਮਣਕੇ,
ਲਿੱਸੀ ਹੋ ਗਈ ਤੂੰ ਬਚਨੋ
*ਤੇਰੀ ਵੇਚ ਕੇ ਛੱਡਣਗੇ ਗਾਨੀ
ਵੱਸ ਪੈ ਗਈ ਅੜਬਾਂ ਦੇ।

ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਗਹਿਣਾ 'ਤਵੀਤ' ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਰੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਵੀਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

*ਡੋਰ ਵੱਟ ਕੇ ਗਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵਾਂ
ਮਿੱਤਰਾ ਤਵੀਤ ਬਣ ਜਾ
* ਪਰੇ ਹਟ ਜਾ ਬਲਦ ਸਿੰਗ ਮਾਰੂ
ਨੀਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਵੀਤ ਵਾਲੀਏ
* ਮੈਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਵੀਤ ਕਰਾ ਦੇ
ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਕੀ ਭਾਰ ਚੱਕਣਾ
* ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਸਮਝ ਲਾਂ ਸਾਰੀ
ਨੀਂ ਹਿੱਕ ਦਾ ਤਵੀਤ ਬਣ ਕੇ

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਗਹਿਣਾ ਮੁੰਦਰੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਤੇਰੀ ਮੁੰਦਰੀ ਉੱਤੇ ਨਾਂ ਮੇਰਾ
ਗੁੱਸੇ ਗੁੱਸੇ ਕਾਹਤੋਂ ਫਿਰਦੈਂ
ਕੋਈ ਦੱਸ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਮੇਰਾ

ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਹਿਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਂਗਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਰਦ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੈ ਛੱਲਾ। ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਮੁੰਦਰੀ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਗ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

* ਤੇਰੇ ਛੱਲੇ ਨੇ ਪੁਆੜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਏ
ਲਿਆ ਭਾਬੀ ਨੇ ਪਛਾਣ ਮਿੱਤਰਾ।
* ਵੇ ਗੱਲ ਸੁਣ ਛੱਲਿਆ, ਢੋਲਾ
ਵੇ ਕਾਹਦਾ ਪਾਇਆ ਈ ਰੌਲਾ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਚੂੜਾ ਜਾਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

* ਟੁੱਟ ਜਾਊਗਾ ਬਲੌਰੀ ਚੂੜਾ
ਮਿੱਤਰਾ ਬਾਂਹ ਛੱਡਦੇ।
* ਮੈਨੂੰ ਚੂੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇ ਚੰਨ ਵੇ
ਮੈਂ ਛਮ-ਛਮ ਨੱਚਦੀ ਫਿਰਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਝਾਂਜਰ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ।ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛਣ-ਛਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਂਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਝਾਂਜਰ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਦੀ ਸੁਚੱਜਤਾ ਅਤੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਂਜਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇੰਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

* ਪੈਰੀਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਗਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਾਰਾ,
ਵੇ ਘਰ ਤੇਰਾ ਦੂਰ ਮਿੱਤਰਾ।
* ਹੱਸਦੇ ਹਸਾਉਂਦੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਬੈਠੀ
ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵੈਰਾਂ ਨੂੰ।
ਵੇ ਜੀਜਾ ਝਾਂਜਰਾਂ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ਼

ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਅਫਸਾਨਾਨਵੀਸ ਨਿਦਾ ਫਾਜ਼ਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ: 'ਅਪਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੇ ਕਹਾਂ, ਅਪਨੇ ਸਫਰ ਕੇ ਹਮ ਹੈਂ/ਰੁਖ਼ ਹਵਾਓਂ ਕਾ ਜਿਧਰ ਕਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਕੇ ਹੋ ਹਮ ਹੈਂ।'

ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਤਬੀਅਤ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਇਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਵੇਂ ਚਲਾਈ ਜਾਏ, ਬੰਦਾ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਾਪਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੁਰਬਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ। ਉਹਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕੌਲੀ-ਗਲਾਸ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਆਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਸ ਅੱਜ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਣਦਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਜਾਪਿਆ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਫਿੱਕੀ ਪੈਂਦੀ ਲੱਗੀ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਢਾਂਚੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ, ਧਰਮ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਤੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਰਜ਼ੀ, ਪਸੰਦ ਜਾਂ ਨਾ ਪਸੰਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਸੰਭਾਵੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੰਗਦਾਰ ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਝੂਲਣਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਝੂਲਾ। ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਝੂਲਾ ਝੁਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤ ਨੇ 'ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ ਉਪਾਇਆ॥' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਉਪਲਬਧੀ ਉੱਤੇ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤਾਂ ਮਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦੇ ਸੰਗੀਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜੀਵਨ ਜੀਅ ਰਹੇ ਮੁਕਾਬਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਜੇਤੂ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਜੇਤਾ ਸਨੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਪਿੰਡ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭੂਆ ਦੀ ਲੜਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਉਹਨੂੰ ਫਰਨ ਫਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈ, ਇਸ ਤਬਕੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਔਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ''ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਆ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਹੈ।'' ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੀ, ''ਆਂਟੀ, ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਬੋਲ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਹਟਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਜ਼ਿੱਦ ਹੈ ਬੱਸ। ਮੈਂ ਮੈਥ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਆ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿਓ, ਫਟਾਫਟ ਕੰਮ ਕਰਾਂ ਤੇ ਜਾਵਾਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰਾ ਪੇਪਰ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਾਂ।''

ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੜੀ ਖੁਸ਼, ਪਰ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ''ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਮੈਚ ਸੀ। ਮੈਂ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਆਂ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਗਏ ਆਂ, ਅੱਗੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।'' ਇਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੂਝਦਿਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਮਹਿਜ਼ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪੇਪਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਕਰਫਿਊ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਤ ਲਾਈਟ ਚਲੀ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪੱਖੀ ਝੱਲਣੀ।...ਤੇ ਇਹ ਕੁੜੀ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲ ਹੀਰੋ ਇਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਅਵਾਮ ਦੀ ਦੌੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਹਿ ਕੇ ਖਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਭੱਠੇ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਈ ਏ ਐੱਸ ਅਫਸਰ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਤ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਰੱਬ ਜਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਲਾਮ ਹੈ, ਇਸ ਸਿਦਕਵਾਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਲਾਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਲਾਲਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾਇਆ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਛੂਹਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਦੇਣ।

ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁੜੇ...

ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਥੰਮ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ, ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਤੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਹੋਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ, ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਗਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਅਤੇ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰ ਸਾਧਨਾ ਭਰਪੂਰ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹਨ ਹੀ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰਦਾਨ ਹੈ।

ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਲ 1985 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਮੇਰੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਦਿਲਜੀਤ ਰਾਹੀਂ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਦਿੱਲੀਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਿਲਜੀਤ ਦਾ ਘਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਮਸਤਾਨੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਗੁਆਂਢੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੁਰ-ਸੁਆਦ ਰਲਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਦਿਲਜੀਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਿੱਲੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ 'ਨਾਲੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੇ ਗੀਤ' ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਸਤਾਨੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਗਾਉਣ-ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ, 'ਡੋਲੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੀਰ ਚੀਕਾਂ, ਹੀਰ ਆਖਦੀ ਜੋਗੀਆ ਝੂਠ ਬੋਲੇ, ਕੌਣ ਵਿੱਛੜੇ ਯਾਰ ਮਿਲਾਵਦਾ ਈ।' ਇਹ ਮੰਜ਼ਰ ਅਨੋਖਾ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸੀ। ਮੀਚੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਸਤਾਨਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਸਤੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਰ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸੀ। ਮਿੱਠੇ ਪਿਆਰੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼, ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਸ ਘੋਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। 1946 ਵਿੱਚ ਬੀਏ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਜਨਮ ਭੋਇੰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਮਗਰੋਂ ਅਖੀਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਬਣਿਆ। ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਭਾਵੇਂ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦਿੱਲੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਵਜਦ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ 'ਤੱਤੀਏ ਹਵਾਏ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਤੂੰ ਆਈ ਨੀਂ' ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।

ਇੱਕ ਗਾਇਕ ਵਜੋਂ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਅਜੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ, ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੁਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੋਂ ਲਈ ਸੀ। ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ,ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉੱਚ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਣੀ ਗਾਇਕ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। 1961 ਵਿੱਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਰੁੱਪ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

1950 ਤੋਂ 1999 ਤੱਕ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇਗਾਇਕ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਵਜੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਭਾਵੇਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਥੀ, ਚਾਨਣ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਸ਼ੁਗਲ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਹਤਿਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਗਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਬਾਬ ਲੈ ਬੈਠਾ, ਭੱਠੀ ਵਾਲੀਏ ਚੰਬੇ ਦੀਏ ਡਾਲੀਏ, ਗੋਰਾ ਤੇਰਾ ਰੰਗ ਤੇ ਪਰਾਂਦਾ ਤੇਰਾ ਲਾਲ ਨੀਂ, ਹੌਲਦਾਰ ਦੀ ਤਾਰੋ ਨੇ ਅੱਜ ਐਸੀ ਝਾਂਜਰ ਪਾਈ, ਮੈਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਦੋਂ, ਡੋਲੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੀਰ ਚੀਕਾਂ, ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁੜੇ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਅਰਥੀ ਉਠਾ ਕੇ ਚੱਲਣਗੇ, ਸਿਖ਼ਰ ਦੁਪਹਿਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਢਲ ਚੱਲਿਆ ਪਰਛਾਵਾਂ, ਨਿੱਕੀ ਜਿੰਨੀ ਗੱਲ ਦਾ ਖਲਾਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦੀਏ ਧਰਤੀਏ ਦੱਸ ਅੜੀਏ, ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਜੀਹਦਾ ਨਾਂ ਮੁਹੱਬਤ, ਕਾਕਾ ਜੰਮ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਵਾਂਗਾ ਆਦਿ ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਹਨ।

ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਨੇ ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਗਾਏ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਗਾਣਾ ਗਾਇਕੀ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਸ਼ਪਾ ਹੰਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗਾਇਆ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇ ਮੋਹਿਣੀ ਨਰੂਲਾ ਨਾਲ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮਾਨਤਾ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।ਸਾਲ 1985 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਉੱਚ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਸ਼ੋਭਨਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਿਤਾ ਪਾਟਿਲ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਵੀ ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨੱਬੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੇ ਪਾਨ ਖਾਣ ਦੀ ਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨੇਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਨਾਸਾਜ਼ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਉਹ 22 ਅਗਸਤ 1999 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਿਆ। ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ ਜਿਊਂਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦਾ ਬਿਰਹੜਾ ਮਘਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਪੀਲੂ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬੁੱਕਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਦੇ ਇਹ ਸਦਾ-ਬਹਾਰ ਗੀਤ ਵੀ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸਿਹਤ-ਸੰਭਾਲ

6 ਤਰੀਕੇ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਵਾਉਣਾ ਅਕਸਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਰੈਂਟਿੰਗ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਚੈਟ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, "ਕੀ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ ਜਾਂ ਤਲਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ?"

ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ ਖਾਣ ਦੀ ਪਸੰਦ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੱਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਹਲਕਾ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਠੋਸ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੋਕਲੀ ਜਾਂ ਪਾਲਕ ਖਵਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੁਰਾਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣ-ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਧਿਆਨ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪਾ ਵੀ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਖੋਜਕਰਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੱਲ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਛੇ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਅਜ਼ਮਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

1. ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਵਾਓ

ਯੂਕੇ ਦੀ ਲੀਡਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਸਾਈਕੋਲੋਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਰੀਅਨ ਹੈਥਰਿੰਗਟਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਉਮਰ (ਲਗਭਗ 3 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ) ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਜਾਂ ਖਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਧਿਐਨ ਪੰਜ ਵਾਰ, ਜਦਕਿ ਕੁਝ 15 ਵਾਰ ਤੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੱਚਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਵਾਰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, 3 ਤੋਂ 4 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਨਵੇਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਡਰ ਜਾਂ ਝਿਜਕ (ਫੂਡ ਨਿਓਫੋਬੀਆ) ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੱਖਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰਭਵਤੀ ਮਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੁਆਦ ਐਮਨਿਓਟਿਕ ਤਰਲ ਰਾਹੀਂ ਭਰੂਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2. ਪਹਿਲਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਫਰ ਕਰੋ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭੋਜਨ "ਸਿਹਤ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ" ਕਈ ਵਾਰ ਉਲਟ ਅਸਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਉਹੀ ਖਾਣਾ ਚੁਣਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ "ਸਵਾਦ" ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ "ਸਿਹਤਮੰਦ"।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭੋਜਨ ਦੌਰਾਨ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਕਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਹੈਥਰਿੰਗਟਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਬੱਚੇ ਅਕਸਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।" ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਉੱਚ ਕੈਲੋਰੀ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੋਸ਼ਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਾਰਬਰਾ ਰੋਲਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਖਾਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਓਮਲੇਟ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਰੂਮ ਅਤੇ ਪਾਲਕ ਜਾਂ ਬ੍ਰੇਕਫਾਸਟ ਮਫਿਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਕੀਨੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

2023 ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਯੂਕੇ ਦੇ ਅੱਠ ਚਾਈਲਡ ਕੇਅਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖੋਜਕਰਤਿਆਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 60% ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ।

3. ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਾਓ

ਜੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਖਾਣੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਬਦਲ ਦਿਓ ਯਾਨੀ ਉੱਚ ਕੈਲੋਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਧਾ ਦਿਓ।

ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਈਡ ਡਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਵਧਾਉਣਾ ਜਾਂ ਗਾਜਰ ਵਰਗੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘਿਸ ਕੇ ਸੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ।

ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਾਤਰਾ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਵਧੇਰੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 50 ਫੀਸਦ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਖੋਜਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਧੇਰੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਖਾਣਾ ਘੱਟ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

4. ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਦਲੋ

ਬੱਚੇ ਜੋ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਦਲਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਖਾਣਾ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਣਾ ਦਿਸਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਕਈ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਉਸ ਖਾਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨਵੇਂ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਅਧਿਐਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਤਲੀ, ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਟੈਡੀ ਬੀਅਰ ਵਰਗੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਆਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਾ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦਿੱਖਣ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਨੈਕ ਵੱਜੋਂ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਖਪਤ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਤੋਂ 13 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਕੰਟੇਨਰ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਧੇਰੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਧੀਆਂ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰੀ-ਸਕੂਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 36 ਫੀਸਦ ਵੱਧ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ।

5. ਇਕੱਠੇ ਖਾਣਾ ਖਾਓ

ਮਾਪੇ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾਪੇ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਪੇ ਜੋ ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਵੇਰੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਆਦਤਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੇਕ, ਚਾਕਲੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘੱਟ ਖਾਧੀਆਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਖਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖੋਜਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਜ਼ਨ, ਵਧੀਆ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਫਟ ਡ੍ਰਿੰਕਸ ਘੱਟ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

6 . ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਬਣਾਓ

ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਖੋਜਕਰਤਾ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਦੀ ਟ੍ਰੀਟ (ਇਨਾਮ ਵੱਜੋਂ) ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਖਾਣੇ ਲਈ ਪਸੰਦ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡਰ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕੰਦਰ, ਛੋਲੇ ਵਰਗੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਫੜ੍ਹਨ, ਸੁੰਘਣ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚੱਖਣ।

ਇਸ ਤਜ਼ਰਬੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਐਕਸਪੈਰੀਮੈਂਟਲ ਸ਼ੈਫ਼ ਜੋਜ਼ੈਫ ਯੂਸਫ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਜਦੋਂ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਖੇਡ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਬਾਅ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ, ਚੱਖਣ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਇਹ ਸਭ ਤਰੀਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਿਰਫ਼ "ਸਾਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਡ ਫੂਡ" ਹੀ ਨਾ ਖਾਣ ਬਲਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਖਾਣ ਲੱਗਣ।

ਮੋਟਾਪਾ: ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਉਮਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ

ਸਾਲ 2025 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਲ 2022 ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਹਰ 8 ਪਿੱਛੇ 1 ਸ਼ਖ਼ਸ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਮੋਟਾਪੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਓਬੇਸਿਟੀ ਵਰਗੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੈਲਥ ਪੌਡਕਾਸਟ ਸਿਹਤ ਸੀਕ੍ਰੇਟਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਾਰ ਗੱਲ ਮੋਟਾਪੇ ਵਰਗੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜਾਨਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਫੋਰਟਿਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਓਬੇਸਿਟੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਮੁਗਧਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਸਵਾਲ- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ 10 ਤੋਂ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਜੋ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ 3 ਪਿੱਛੇ 1 ਬੱਚਾ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇੰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਸਕ੍ਰੀਨ । ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਮੋਬਾਇਲ, ਟੀਵੀ ਅਤੇ ਲੈਪਟਾਪ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਸਕ੍ਰੀਨ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਲੋਰੀਜ਼ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਚਲਣ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੋਟਾਪੇ ਵਰਗੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ਇੱਕ ਤੱਥ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਦੇ 70 ਤੋਂ 80 ਫ਼ੀਸਦ ਚਾਂਸ ਹਨ।

ਸਵਾਲ- ਮਾਪੇ ਕਿਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ- ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਪੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਾ ਖਾਣ। ਜੇਕਰ ਮਾਪੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਾ ਖਾਣਗੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫੌਲੋ ਕਰਨਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੋ। ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਹਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਨਾ ਦਿਓ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ। ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕੰਟੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫ੍ਰਾਈਡ ਫੂਡ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡੱਬੇ ਵਾਲੇ ਜੂਸਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਪਲੇਟ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਜੋ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਦੀ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਸਲਾਦ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ (ਚਿਕਨ, ਪਨੀਰ, ਆਂਡੇ), ਸਬਜ਼ੀ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਲ ਅਤੇ ਲੱਸੀ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਡਾਈਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਦੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਡਾਈਟ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਕੀ ਮੋਟਾਪਾ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਓਬੇਸਿਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ 10 ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਘੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੰਜ ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਵੀ ਭਾਰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੰਨ ਲਵੋ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਾਰ 100 ਕਿੱਲੋ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਘਟਾ ਕੇ 95 ਕਿੱਲੋ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸਦਾ ਬੀਪੀ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ 10 ਫ਼ੀਸਦ ਭਾਰ ਘਟਾਇਆ, ਮੰਨ ਲਵੋ 100 ਤੋਂ 90 ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਤਕਲੀਫ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਰ 15 ਤੋਂ 20 ਫ਼ੀਸਦ ਘੱਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਰਟ ਦਾ ਰਿਸਕ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫੈਟੀ ਲਿਵਰ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਵਾਲ- ਓਬੇਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਿਥ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ- ਮੋਟਾਪੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕੈਲੋਰੀਜ਼ ਇਨ ਅਤੇ ਕੈਲੋਰੀਜ਼ ਆਊਟ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਹੈ। ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਲਿੰਕ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ- ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਂਸ 70 ਤੋਂ 80 ਫ਼ੀਸਦ ਤੱਕ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜੀਅ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ 50 ਫ਼ੀਸਦ ਮੋਟੇ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਂਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਂਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗਣ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਵਾਲ- ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਰਨਾ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਰਮੋਨਲ ਲੈਵਲ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ ਤਾਂ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੈਗੂਲਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੰਗਾ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਤੇ 7 ਤੋਂ 8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਟਾਪੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕੀ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੋਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਛੇਤੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੱਧ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਓਵਰਵੇਟ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਓਬੇਸਿਟੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਦੋਂ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ, ਇਸਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ।

ਸਵਾਲ- ਮੋਟਾਪਾ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਓਬੇਸਿਟੀ ਇਜ਼ ਮਦਰ ਆਫ਼ ਆਲ ਡਿਜ਼ੀਜ਼। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਟਾਪਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ, ਹਾਰਟ ਸਟ੍ਰੋਕ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਂਸ ਦੁੱਗਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ ਡਿਜ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਾਇਬਟੀਜ਼, ਹਾਈਪੋਥਾਇਰਡ, ਹਾਈ ਕੋਲੇਸਟਰੋਲ, ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ ਸਿੰਡਰੋਮ ਅਤੇ ਪੀਸੀਓਡੀ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਸਾਰੇ ਕੈਂਸਰ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਐਂਡੋਮੈਟਰੀਓਲ ਕੈਂਸਰ, ਕੋਲੋਨ ਕੈਂਸਰ, ਗੋਲਬਲੈਡਰ ਕੈਂਸਰ...ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੋਟਾਪੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਡਨੀ ਡਿਸਫੰਕਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਂਝ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਓਬੇਸਿਟੀ ਵਰਗੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ ?

ਜਵਾਬ- ਮੋਟਾਪਾ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ 3 ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਡਾਈਟ ਅਤੇ ਕਸਰਤ। ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਡਾਈਟ ਦਾ 70 ਤੋਂ 80 ਫ਼ੀਸਦ ਅਤੇ ਕਸਰਤ ਦਾ 20 ਤੋਂ 30 ਫੀਸਦ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹਾਰਮੋਨਲ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਡਿਸਆਰਡਰਸ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਡਾਈਟ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵੇਖ ਕੇ ਫੌਲੋ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਪਰਸਨਲਾਈਜ਼ਡ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਨਰਲਾਈਜ਼ਡ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਸਦੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲਓ।

ਸਵਾਲ- ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਗਾਈਡਲਾਈਨਜ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਡੀਟੀਰੇਨੀਅਨ ਡਾਈਟ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਫਾਈਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਈਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਵੋ (ਜਿਵੇਂ ਦਾਲਾਂ, ਚਿਕਨ ਆਂਡੇ, ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਫਰੂਟਸ) ਪਰ ਰੈੱਡ ਮੀਟ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੋਰਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾ ਕਿੰਨਾ ਰਹੇ ਹੋ।

ਸਰੀਰਕ ਕਸਰਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰਡੀਓ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਟ੍ਰੈਡਮਿਲ, ਜਾਂ ਸੈਰ ਹੀ ਨਹੀਂ) ਸਗੋਂ ਸਟ੍ਰੈਂਥ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜਿੰਮ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਯੋਗਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਿਆ ਨਮਸਕਾਰ, ਵਾਲ ਪੁਸ਼ਅਪਸ, ਸਿਟਅਪ, ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਉਠਕ-ਬੈਠਕ ਕਰੋ, ਪਲੈਂਕ ਕਰੋ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਸਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਵਾਲ- ਕਈ ਲੋਕ ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕ੍ਰੈਸ਼ ਡਾਈਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਜਵਾਬ- ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੈਲੋਰੀਜ਼ ਘੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਮਤਲਬ ਬੌਡੀ ਸਟਾਰਵੇਸ਼ਨ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਂਜ਼ਾਈਮ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਲਈ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇਸ ਨਾਲ ਫੈਟ ਸਟੋਰ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਸਲ ਘਟਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮਸਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕ੍ਰੈਸ਼ ਡਾਈਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰੀਆਂ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਵਗੀਆਂ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਡਾਈਟ ਨੂੰ ਛੱਡੋਗੇ ਅਤੇ ਨਾਰਮਲ ਡਾਈਟ 'ਤੇ ਆਓਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਮੋਟਾਪਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਉੱਤੇ ਬੌਡੀ ਸ਼ੇਮਿੰਗ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕ ਡਿਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਿਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਕਈ ਲੋਕ ਖਾਣਾ ਵੀ ਵੱਧ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੀਅਸ ਸਾਈਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਟਾਪਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ- ਓਬੇਸਿਟੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ- ਓਬੇਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਆਲਸਪਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾ ਵੇਖੋ। ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਓਬੇਸਿਟੀ ਇੱਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਾਇਰਡ, ਬੀਪੀ, ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਕੋਲੇਸਟ੍ਰੋਲ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਓਬੇਸਿਟੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹਾਇਤਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਓ।

ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਟਿਪਸ

1. ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਪੋਸ਼ਣ

ਹਰੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ (ਪਾਲਕ, ਮੱਥਾ, ਬਰੋਕਲੀ) ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ।

ਗਾਜਰ, ਟਮਾਟਰ, ਸੰਤਰੇ ਵਰਗੇ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਜ਼ਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੱਛੀ (ਓਮੇਗਾ-3 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ) ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵਧੀਆ ਹੈ।

2. ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ

ਕੰਪਿਊਟਰ/ਮੋਬਾਈਲ ਸਕਰੀਨ ’ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਬਿਤਾਓ।

ਹਰ 20 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ 20 ਸਕਿੰਟ ਲਈ 20 ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਵੇਖੋ (20-20-20 ਨਿਯਮ)।

ਧੂਪ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸਨਗਲਾਸ ਪਹਿਨੋ।

3. ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਧੋਏ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਾ ਛੂਹੋ।

ਧੂੜ/ਧੂੰਏ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ।

ਕਾਂਟੈਕਟ ਲੈਂਸ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ।

4. ਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂਚ

ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਓ।

ਜੇ ਧੁੰਦਲਾ ਵੇਖਣ, ਸਿਰਦਰਦ ਜਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

5. ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖੇ

ਅੱਖਾਂ ’ਤੇ ਠੰਡੀ ਪੱਟੀ (ਚੋਲਦ ਚੋਮਪਰਇਸਸ) ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਥਕਾਵਟ ਘਟਦੀ ਹੈ।

ਗੁਲਾਬ ਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁੱਧ, ਮੈਡੀਕਲ-ਗ੍ਰੇਡ ਵਰਤੋ)।

ਟਰੰਪ ਦੇ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ’ਚ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਕਰੰਸੀ ਰਾਹੀਂ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੌਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਸੌਦਿਆਂ ਤੋਂ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ (£750 ਮਿਲੀਅਨ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 2025 ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿੱਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਇੱਕ 927 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਲੀਬ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੋਇਨਜ਼ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ 635 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ $ਟਰੰਪ ਮੀਮ ਕੋਇਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੂਤ ਸਟੀਵ ਵਿਟਕੋਫ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਕਰੰਸੀ ਫਰਮ ਵਰਲਡ ਲਿਬਰਟੀ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ੀਅਲ ਤੋਂ 500 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਅਤੇ ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿੱਤੀ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਜੋ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 2.2 ਅਰਬ ਬਣਦੀ ਹੈ-2024 ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਨੇ 600 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਰ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਐਨਾ ਕੈਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ 'ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਰਾਜਧਾਨੀ' ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ''ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ।''

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ''ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਥਿਤ 'ਪੱਤਰਕਾਰ' ਉਸੇ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਸ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਫੈਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।''

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਘੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 2021 ਵਿੱਚ ਬਿਟਕੋਇਨ ਨੂੰ 'ਘੁਟਾਲਾ' ਅਤੇ 'ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਬਾਹੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਰ, ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ, ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ 'ਧਰਤੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਰਾਜਧਾਨੀ' ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਉਦਯੋਗ ਦੇ 'ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ' ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਜਾਰਜ ਡਬਲਯੂ ਬੁਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਕੀਲ ਰਿਚਰਡ ਪੇਂਟਰ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਕਰੰਸੀ ਤੋਂ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ 'ਅਸਾਧਾਰਨ' ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ''ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੈ।''

ਰੇਮੰਡ ਜੇਮਸ ਵੈਲਥ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਲਾਇੰਟਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਵਿਲ ਵਾਕਰ-ਆਰਨੌਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: ''ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਪਿਛਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।''

''ਜਿਮੀ ਕਾਰਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਲਾਇੰਡ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਡਬਲਯੂ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸਾਸ ਰੇਂਜਰਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਟਰੰਪ ਬਹੁਤ ਅਲੱਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਕੰਪਨੀ ਜ਼ਰੀਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।''

ਟਰੰਪ ਦੀ ਘੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਫਿਊਮ ਤੋਂ ਕਮਾਈ

ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਿਵਾਈ ਸੀ।

ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰ-ਏ-ਲਾਗੋ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 77 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਫਲੋਰੀਡਾ ਦੇ ਡੋਰਾਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਗੋਲਫ ਕਲੱਬ ਤੋਂ 122 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਕਮਾਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਡਮਿੰਸਟਰ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ; ਜੂਪੀਟਰ, ਫਲੋਰੀਡਾ ਅਤੇ ਟਰਨਬੇਰੀ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਗੋਲਫ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ 30 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ।

ਵਿੱਤੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਟਰੰਪ ਨੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਉੱਦਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰ ਕਮਾਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰੰਪ-ਬ੍ਰਾਂਡ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ 4.7 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਟਰੰਪ-ਬ੍ਰਾਂਡ ਦੀ ਬਾਈਬਲ, ਸਨੀਕਰਸ (ਜੁੱਤੇ), ਪਰਫਿਊਮ ਅਤੇ ਗਿਟਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਟਰੰਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੇਲਾਨੀਆ ਟਰੰਪ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ 2025 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 'ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤੇ' ਤੋਂ 10.7 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਕਮਾਏ।

ਆਨਲਾਈਨ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਡਿਜੀਟਲ ਐੱਨਐੱਫਟੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ 6 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਜ਼ਰੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਗਭਗ 86.5 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਏਬੀਸੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਮਿਲੇ 16 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ, ਸੀਬੀਐੱਸ ਬ੍ਰੌਡਕਾਸਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸੀਬੀਐੱਸ ਇੰਟਰਐਕਟਿਵ ਤੋਂ 16 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ, ਮੈਟਾ ਤੋਂ ਮਿਲੇ 24.5 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ, ਯੂਟਿਊਬ ਤੋਂ ਮਿਲੇ 22 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਐਕਸ ਤੋਂ ਮਿਲੇ 8 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਪਰ ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪੈਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਟਰੰਪ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਜਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਕ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਲਾਭਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫੋਰਬਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਟਰੰਪ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੰਪਤੀ 6 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 2024 ਵਿੱਚ 2.3 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਸੀ। ਬਲੂਮਬਰਗ ਦੇ ਅਰਬਪਤੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਪਤੀ 7.6 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟਰੰਪ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਉਦਯੋਗ ਪ੍ਰਤੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਡਿਜੀਟਲ ਟੋਕਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

ਵਿੱਤੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸੰਸਥਾ, ਸਿਕਿਉਰਿਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਟਰੰਪ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਟੋ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2025 ਵਿੱਚ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਲ ਐਟਕਿੰਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ (ਏਜੰਸੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਖ਼ਤ, ਨਿਯਮ-ਦਰ-ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ 'ਡਿਜੀਟਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਲੀਡਰ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੀਨੀਅਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

900 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਟਰੰਪ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੋਅ ਬਾਇਡਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ਼ 11 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸੀ।

ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਵ ’ਤੇ ਸਾਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲਾ – 27 ਮੌਤਾਂ, 91 ਜ਼ਖਮੀ

ਕੀਵ: ਰੂਸ ਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਤੜਕੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੀਵ 'ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਡਰੋਨਾਂ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 27 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 91 ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਇਸ ਸਾਲ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਭਰ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲਗਪਗ 130 ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਕੀਵ ਦੇ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤਿਮੁਰ ਤਚੇਂਕੋ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮਲਬੇ ਹੇਠਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੱਬੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੋਲੋਦੀਮੀਰ ਜ਼ੇਲੇਂਸਕੀ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ, ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹਵਾਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਘਰ ਅਤੇ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਯੂਕਰੇਨੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੂਸ ਨੇ ਰਾਤ ਭਰ ਵਿੱਚ 74 ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਅਤੇ 496 ਡਰੋਨ ਦਾਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ।

ਰੂਸੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ, ਊਰਜਾ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਮਾਸਕੋ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲੇ ਰੂਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੂਕਰੇਨੀ ਡਰੋਨ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਸਨ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਵ ਸਥਿਤ ਯੂਕਰੇਨੀ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦਾ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਗੁਦਾਮ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 3,20,000 ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜੋ ਯੂਕਰੇਨ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ।

ਕੀਵ ਦੇ ਮੇਅਰ ਵਿਟਾਲੀ ਕਲਿਚਕੋ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੇ ਸੋਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਮੁਖੀ ਕਾਜਾ ਕਲਾਸ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀ-ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਐਂਟੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ''ਘਾਤਕ ਪੈਟਰਨ'' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ੇਲੇਂਸਕੀ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟੋ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਪੋਲੈਂਡ ਅਤੇ ਫਿਨਲੈਂਡ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੌਕਸੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ: 125 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹਾਲਾਤ

ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 125 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਭੰਨਤੋੜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ" ਦੱਸਿਆ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਪੀਟੀਆਈ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐਨਓਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ।"

ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰੀਅਮ ਨਵਾਜ਼ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ।

ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ, ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਫਾਰੂਖਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤੁਰੰਤ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਵਿਵਾਦ ਕੀ ਹੈ?

ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ (ਈਟੀਪੀਬੀ) ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਪਰ 1974 ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ ਸਨ।

ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ (ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼) (ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਨਾਸਿਰ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੀਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।" ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਸੀ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ, 24 ਜੂਨ ਨੂੰ, ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕੰਮ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਢਾਹਿਆ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਦੀ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਿੰਨ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਮਾਰਤ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਮਾਰਤ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਇਸੇ ਸਾਲ 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ - ਮੁਹੰਮਦ ਇਮਰਾਨ ਪੁੱਤਰ ਅਹਿਮਦੁੱਲ੍ਹਾ, ਹਿਸ਼ਮ ਯਾਸੀਨ ਪੁੱਤਰ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਸੀਨ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀਕ ਪੁੱਤਰ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਸਫ਼ - ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ

ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਇਮਾਰਤ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੁਦ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਣ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਦੀ ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ (ਸ਼ਰਾਈਨਜ਼) ਨਾਸਿਰ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਿਊਂਸਿਪੈਲਟੀ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਮਿਊਂਸਿਪੈਲਟੀ ਨੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮਿਊਂਸਿਪੈਲਟੀ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮਿਊਂਸਿਪੈਲਟੀ ਨੇ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੀ ਦੱਸਿਆ?

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ (ਭਾਵ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ) ਦਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਥਾਂ ਪਿਛਲੇ 80 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁੰਨੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਕਈ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਦਰਜਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭੰਨਤੋੜ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੀ'

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਣਧੀਰ ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ 'ਨਾਕਾਮੀ' ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫਾਰੂਖਾਬਾਦ ਵਿੱਚ 125 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖਦਾਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਢਾਹੁਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ ਇਵੈਕੁਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ (ਓਠਫਭ) ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ।"

ਭਾਰਤ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠਹਿਰਾਏ।

ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਢਾਹੇ ਗਏ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਬਹਾਲੀ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਜਤਾਇਆ ਵਿਰੋਧ

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਡੀਐੱਸਜੀਐੱਮਸੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।"

"ਸਾਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ?

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ "ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਰਜਰ ਹਾਲਤ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।"

ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਤਾਹਿਰ ਅੰਦਰਾਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਮਾਰਤ ਨਿੱਜੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਡਿੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ 24 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੱਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ (ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਾ) ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਬੋਰਡ ਨੇ 24 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇ ਅਤੇ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

ਇਵੈਕਿਊਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ (ਈਟੀਪੀਬੀ) ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਲੋਕ 1974 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਡਿਫ਼ਾਲਟਰ (ਭਾਵ ਕਿਰਾਇਆ ਨਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ) ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲੀਜ਼ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਾਸਿਰ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੇ 24 ਜੂਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਮਾਰਤ ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਲੀਜ਼ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।"

ਨਾਸਿਰ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਫ਼ੰਕਸ਼ਨਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ "ਬਦਨਾਮ" ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਈਟੀਪੀਬੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 21 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਫ਼ੰਕਸ਼ਨਲ ਹਨ (ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ), ਜਦਕਿ 51 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਨ-ਫ਼ੰਕਸ਼ਨਲ ਹਨ। ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਨੂੰ ਅੱਠਵੇਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਠ ਏਕੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੈ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ?

ਫਰੂਕਾਬਾਦ ਦਾ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ 125 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1870 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫਰੂਕਾਬਾਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੂਹੜ ਖਾਨਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਰਦਾਰ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਫਰੂਕਾਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਣਗੌਲਿਆ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਵੈਕੁਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧੀਨ ਆ ਗਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਿੱਖ ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਸ ਥਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜੁੜਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਹੀ ਬਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸੇ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪਰਿਸਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਕਰਿਆਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜਨਰਲ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਚਿਕਨ ਦੀ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰੇਹੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 15 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਗੁਬੰਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗਿਆ 'ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ' ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਚਬੂਤਰਾ ਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।"

SIKH GAMES CANADA
A MEGA SPORTS EVENT IN CANADA
SIKH GAMES CANADA 2026
July 1st to 5th, 2026
12601 64 AVE, TAMANAWIS PARK, SURREY BC
LIVE TELECAST
FREE ENTRY
18TH LIONS CUP
International Hockey Tournament
TRACK AND FIELD
WRESTLING
VOLLEYBALL
SMASHING
VOLLEYBALL
SHOOTING (MEDIUM)
FIELD HOCKEY
LIONS CUP INTERNATIONAL
3 MATCH FIELD HOCKEY SERIES
CANADA VS USA
JUNE 29TH, JUNE 30TH & JULY 2ND 2026
TUG OF WAR
CULTURAL PROGRAM
LAMBORGHINI SHOW
OVER 65 RACE
GURU KA LANGAR
GATKA AKHARA
MOTORCYCLE CLUB
TRACTOR SHOW
JEEP CLUB SHOW
+1-604-621-3500
info@sikhgamescanada.com
www.sikhgamescanada.com

ਸਪੋਰਟਸ/ਖੇਡਾਂ

ਏਸ਼ੀਆਡ ’ਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰੇਗੀ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਸੀ ਟੀ 20 ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਜਾਪਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਵਜੋਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਆਇਚੀ-ਨਾਗੋਯਾ ਵਿੱਚ 19 ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ਤ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਲਈ 15 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਭਾਵੀ ਟੀਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੁੱਪ ਗੇੜ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਮੁਹਿੰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਟੀਮ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਟੀਮ ਨੇ 2023 ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੇ ਹਾਂਗਜ਼ਾਊ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ’ਚ ਸੋਨ ਤਗ਼ਮਾ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੁਕਾਬਲੇ ਟੀ20 ਵੰਨਗੀ ਵਿੱਚ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮੰਧਾਨਾ ਟੀਮ ਦੀ ਉਪ ਕਪਤਾਨ ਰਹੇਗੀ।

ਜਰਮਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫੁਟਬਾਲ ’ਚੋਂ ਬਾਹਰ

ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟਆਊਟ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ 4-3 ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫੁਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਲਟਫੇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਗੁਏ ਲਈ ਜੋਸ ਕੈਨਾਲੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਸਡਨ ਡੈੱਥ ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੱਕ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਓਰਲੈਂਡੋ ਗਿਲ ਨੇ ਸ਼ੂਟਆਊਟ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਅਹਿਮ ਬਚਾਅ ਕੀਤੇ। ਰਾਊਂਡ ਆਫ਼ 32 ਦਾ ਇਹ ਮੈਚ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1-1 ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੇ 42ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਜੂਲੀਓ ਐਨਸਿਸੋ ਵੱਲੋਂ ਹੈੱਡਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗੋਲ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਲੀਡ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਚਾਰ ਵਾਰ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਜਰਮਨੀ ਲਈ ਕਾਈ ਹਾਵਰਟਜ਼ ਨੇ 52ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਗੋਲ ਦਾਗਿਆ।
ਗਿਲ ਨੇ ਮੈਚ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਰਾਜ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ‘‘ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਤੇ ਹਰ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਪੈਨਲਟੀਜ਼ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਜਿੱਤ ਪੈਰਾਗੁਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ।’’ ਫੀਫਾ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ 34ਵੇਂ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੈਰਾਗੁਏ ਦੀ ਜਿੱਤ ’ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੱਟਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ 12ਵੇਂ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਫੁਟਬਾਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਰਾਗੁਏ ਦੀ ਟੀਮ ਹੁਣ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ ਵਿੱਚ ਰਾਊਂਡ ਆਫ਼ 16 ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਜਾਂ ਸਵੀਡਨ ’ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਾਲ ਖੇਡੇਗੀ। ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟਆਊਟ ’ਚ ਜਿੱਤ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਹਿਮ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਵਾਰ ਪੈਨਲਟੀ ਸ਼ੂਟਆਊਟ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਵਾਰ ਟੀਮ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਰਮਨੀ ਨੇ 2002 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੂੰ 1-0 ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾਗੁਏ ਨੇ 24 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹਿਸਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਦਾ 2014 ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਨਾਕਆਊਟ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ।

ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ: 6 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲਿਆ 500 ਦਾ ਨੋਟ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਕ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਹਾਣੀ

"ਇਹ 500 ਦਾ ਨੋਟ ਯਾਦ ਦਵਾਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ"

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ।
ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਨੇ ਉਹ 500 ਦਾ ਨੋਟ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੋਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਖਰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ।
ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟ ਮੈਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਮਹਿਜ਼ 10.9 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ 100 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਲਈ ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੀਬੀਸੀ ਨੇ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਾਣੀ

'ਲੋਕ 100 ਮੀਟਰ ਰੇਸ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਸਲਾਹ'

ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 100 ਮੀਟਰ ਰੇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਛੱਡਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ 100 ਮੀਟਰ ਰੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਕਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਅੰਡਰ-14, ਅੰਡਰ-18, ਅੰਡਰ-20 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮੈਂ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਏ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਵੈਂਟ ਬਦਲ ਲਓ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

'ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ'

ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਡਟਿਆ ਰਿਹਾ।
ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, "ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਜਬਾੜਾ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ੇਰ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਲੜਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੱਜਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ।"

ਜਦੋਂ ਸਿਹਤ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸਾਥ

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਕ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਵੀ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣੀ। ਸਾਲ 2022 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟਿਆ।
ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, "2022 ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਮੇਰਾ ਭਾਰ 8 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 12 ਕਿਲੋ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਭਾਰ ਚੈੱਕ ਕਰਨਾ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ।"
ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਿਹਤ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਚ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਭੱਜ ਸਕਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਨਹੀਂ ਭੱਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।"
ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਇਆ।
ਅਖੀਰ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੇ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਰੀਬ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਮੁੜ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਟ੍ਰੈਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ'

ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਕਿ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕਰੀਬ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।
ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪਿੱਛੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨਾਈਟ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਜਲੰਧਰ ਮੈਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।"
ਗੁਰਿੰਦਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਰੀਦੇ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਫੋਕਸ'

ਰਾਂਚੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਨੀਅਰ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਨੇ 10.09 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ 100 ਮੀਟਰ ਸਪ੍ਰਿੰਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਦੌੜਾਕ ਹਨ।
ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਰਸੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਬਿਬ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਟਾਸਕ ਇਜ਼ ਨੌਟ ਫਿਨਿਸ਼ਡ ਯੈੱਟ, ਵੇਟ ਆਈ ਐਮ ਸਟਿੱਲ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ('ਕੰਮ ਅਜੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ।)'
ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣਗੇ, ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਦੌੜਨਾ ਹੈ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਦੇਸ਼ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ।"
ਗੁਰਿੰਦਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਲਾਇੰਸ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਅਡਾਪਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਡਾਈਟ, ਕੋਚ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਰਿਲਾਇੰਸ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਡਾਈਟ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕੋਚ ਤੱਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
ਗੁਰਿੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਕਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਲਪਿੰਕਸ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣਾ ਅਤੇ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਕਸ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਖੇਡਾਂ 'ਤੇ ਹੈ।

ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸਟ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਡੀਲ ਕਰਦੇ ?

ਗੁਰਿੰਦਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਟ੍ਰੈਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਸਟ੍ਰੈਸ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ।
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਫਤਿਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਹਾਰ ਤੋਂ ਕਦੇ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।"

ਕੀਨਿਆਈ ਹਾਕੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਤਾਰਾ ਤਾਰੀ

ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਕੀ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਤਾਰੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਈ ਮਾਰਚ 1938 ਨੂੰ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਲੱਖਣ ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਜ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਤਾਰੀ' ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਕੌਮੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਓਲੰਪਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ।

ਖੇਡ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ: ਤਾਰੀ ਦੀ ਹਾਕੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨੈਰੋਬੀ ਦੇ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਗਲੋਸਟਰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬੱਝਿਆ। ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਸਦਕਾ ਮਹਿਜ਼ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਚੋਣਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹ ਰੋਮ 1960 ਓਲੰਪਿਕ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਕੀਨਿਆਈ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ। ਸਾਲ 1962 ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੀਨਿਆਈ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਟੀਮ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ 10 ਸਾਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨ ਓਲੰਪਿਕ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 1971 ਦੇ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 15 ਸਾਲ ਲੰਮੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਰੀਅਰ (1957 ਤੋਂ 1972) ਦੌਰਾਨ ਰਿਕਾਰਡ 167 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚ ਖੇਡੇ, ਜੋ ਕੀਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਉਪਲਬਧੀ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਤਾਰੀ' ਦਾ ਓਲੰਪਿਕ ਸਫ਼ਰ ਕੀਨਿਆਈ ਹਾਕੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦੌਰ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਓਲੰਪਿਕ (ਰੋਮ ਓਲੰਪਿਕ 1960) ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸੱਤਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗ਼ਮਾ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਕੀਨੀਆ ਦੇ 16 ਮੈਂਬਰੀ ਦਸਤੇ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀ ਸਮੇਤ 7 ਸਿੱਖ ਖਿਡਾਰੀ (ਜਗਨੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਾਰਦਵਾਜ ਅਤੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿਮੀ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਟੋਕੀਓ ਓਲੰਪਿਕਸ (1964) ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਛੇਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਮੈਕਸਿਕੋ ਓਲੰਪਿਕ (1968) ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਤਾਰੀ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਹੇਠ ਛੇ ਸਿੱਖ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਨੀਆ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਮਿਊਨਿਖ (1972) ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖ਼ਾਸ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਨੀਆ ਦੀ 18 ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ 13 ਖਿਡਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਵੇਦ, ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਰੂਪਰਾਏ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਹਾਲ ਵਰਗੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਸਪੇਨ ਦੇ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ (1971) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਉਪਲਬਧੀ ਸੀ। ਕਪਤਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ ਨੇ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਗੋਲ ਕੀਤੇ। ਕੀਨੀਆ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਲੀਆਂ ਦਸ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸਪੇਨ ਤੋਂ ਹਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਖ਼ਿਤਾਬੀ ਦੌੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਟੀਮ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਠ ਬਣਾਈ।

ਕੋਚਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ: ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 1984 ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਓਲੰਪਿਕ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਨਿਆਈ ਟੀਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੋਚ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 1980 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਪਾਇਰਾਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1988 ਦੀਆਂ ਸਿਓਲ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਜਿਊਰੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕੋਚਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ। ਹਾਕੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 'ਡਿਪਲੋਮਾ ਔਫ ਮੈਰਿਟ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਓਲੰਪੀਅਨ ਯੋਧਾ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਅਨ ਹਾਕੀ ਕਲੱਬ' ਵਿੱਚ ਜੂਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ

-ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ

ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ 776 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ ਦੀ ਜੋਤ (ਮਸ਼ਾਲ) ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿਊਸ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਜੋਤ ਲਗਾਤਾਰ ਜਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਜੋਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਥਾਂ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 1896 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। 1896 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਓਦੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਸ਼ੁਰੂਹੋਣ ਸਮੇਂ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਆਧੁਨਿਕ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੋਢੀ ਪੀਅਰੇ ਡੀ. ਕੂਬਰਟਿਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 1928 ਦੀਆਂ ਐਮਸਟਰਡਮ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂਲਿਖਤੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਈ ਓਲੰਪਿਕ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਜੋਤੀ (ਮਸ਼ਾਲ) ਸਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਿਓ।' ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਇਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਾਲ ਜਲਾਉਣ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਰਮਨੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। 1936 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬਰਲਿਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਰਲ ਡਾਇਮ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜਗਾਈ ਗਈ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਸ਼ਾਲ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਰਲਿਨ ਤੱਕ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ 3331 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ 3187 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਰਲਿਨ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਲੰਪੀਆਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜਗਾਈ ਗਈ ਜੋਤ ਲਿਆ ਕੇ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1936 ਦੀਆਂ ਬਰਲਿਨ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਨੂੰ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਦੌੜਾਕ ਪੈਦਲ ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੱਕਮਸ਼ਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਰਿਲੇਅ ਦੌੜ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਦੌੜਾਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦੌੜਾਕ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹੋਣੀਆ ਹੋਣ। ਖੇਡਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਮਸ਼ਾਲ ਜਿਸ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਸ਼ਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੌੜਾਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਇਹ ਦੌੜਾਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਸ਼ਾਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਊਠਾਂ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਾਲ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਥਲੀਟ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਿਡਾਰੀ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਉੱਭਰਦਾ ਅਥਲੀਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੇਡੀਅਮ ਅੰਦਰ ਉਸ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਆਮਦ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਜਗਦੀ ਹੈ। ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਹਰ ਓਲੰਪਿਕ ਸਮੇਂ ਨਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2024 ਦੀਆਂ ਪੈਰਿਸ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਮਸ਼ਾਲ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਰੈਂਚ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਮੈਥਿਊ ਲੇਹਾਨਿਊਰ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ 1976 ਦੀਆਂ ਮੌਂਟਰੀਅਲ (ਕੈਨੇਡਾ) ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਓਲੰਪੀਆ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ ਜਗਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੇਡੀਓ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ। ਓਲੰਪੀਆ ਤੋਂ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੌਂਟਰੀਅਲ (ਕੈਨੇਡਾ) ਪੁਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਲੇਜ਼ਰ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਈ ਗਈ। 2000 ਦੀਆਂ ਸਿਡਨੀ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ) ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਨੂੰ ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੇਠ ਦੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2004 ਦੀਆਂ ਏਥਨਜ਼ (ਯੂਨਾਨ) ਓਲੰਪਿਕ ਸਮੇਂ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਨੇ 78 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 78,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 11,300 ਦੌੜਾਕਾਂ ਨੇ ਮਸ਼ਾਲ ਲਈ ਦੌੜ ਲਾਈ ਸੀ। ਓਲੰਪਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਕੇ ਏਥਨਜ਼ (ਯੂਨਾਨ) ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ 28ਵੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ।

2012 ਦੀਆਂ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ 30ਵੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਦੀ 70 ਦਿਨਾਂ ਯਾਤਰਾ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਸਟਰੇਟਫੋਰਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਸਮੇਂ ਮਸ਼ਾਲ ਜਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਓਲੰਪੀਆ ਨਗਰ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 12875 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੋਈ 8,000 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੋ ਵਿਖੇ ਹੋਈਆਂ 31ਵੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ ਓਲੰਪੀਆ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ 106 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 20000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੋ ਦੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ।

2020 ਦੀਆਂ ਜਪਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਟੋਕੀਓ ਵਿਖੇ ਹੋਈਆਂ 32ਵੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ (ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਜੁਲਾਈ 2021 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ) ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ 114 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 12500 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੀ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਟੋਕੀਓ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਪੈਰਿਸ (ਫਰਾਂਸ) ਵਿਖੇ 26 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 11 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ 33ਵੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਪਿੱਛੋਂ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਓਲੰਪੀਆ (ਯੂਨਾਨ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਯੂਨਾਨ ਤੋਂ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਮਸ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਓਲੰਪਿਕ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਓਲੰਪਿਕ ਮਸ਼ਾਲ ਦੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ 79 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਿਡਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਣਮੱਤੇ ਪਲਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨਗੇ।

ਆਓ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਮਾਈਏ

–ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕ ਹਨ। ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਛੱਕਦੇ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਮਿਲਾਵਟ, ਹੈਂਕੜ ਆਦਿ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀਂ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਵਸੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵਸੀਲੇ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੰਨੀਂ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਪਰ ਗਰੀਬ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 'Sympathy' ਅਤੇ 'Empathy'। ਹਮਦਰਦੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੜਕ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਾਰ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਬਰੇਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਘਟਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਮਪਅਟਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹਮਦਰਦੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਂ ਮਹਿਸੂਸਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਗੁਣ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਲਈਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨੇ, ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਣੀ, ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਨੀ, ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰਨਾ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਰਤ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵੰਡ ਛਕਣ ਵਾਲਾ, ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ, ਮਿਲਾਵਟ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਮ ਦਿਲ, ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਦੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਸਤ ਸੂਬਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਚਮਤਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਆਮ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ 1947 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਉਜਾੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਇਹ ਗੁਣ ਵਿਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਕਾਮਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਸਨ, ਅੱਜ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਕਾਮੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਣ ਸਿੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਆਪਾਧਾਪੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨਿੱਤ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਆਗੂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰਜਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਕੇਵਲ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਚਹਿਰੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਈਏ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਕਾਦਰ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੁਣ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਸੋਰਰੇ ਅਤੇ ਟਹਅਨਕਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਪੁਚਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਗ਼ਲਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਝੱਟ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਮਾਮੂਲੀ ਮਦਦ ਲਈ ਵੀ ਝੱਟ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਕੁਰਾਹਟ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕੇਵਲ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵਸਤ ਖਾਣੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਖਾ ਲਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਰ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁੱਖ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗੋ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਕੇਵਲ ਅਰਦਾਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਾ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈਏ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਦਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਤਾਂ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ। ਹਮਦਰਦੀ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਜਾਂ ਧੰਨਵਾਦ ਦੀ ਝਲਕ ਵੀ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਹਾਵ ਭਾਵ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੋਲਬਾਣੀ ਮਿੱਠੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ ਮਿੱਠੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਿੱਠੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਬੁਰੀ ਬਾਣੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋੜਦੀ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੀਏ। ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪੁੱਜੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਮੋੜਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਨਫਰਤ ਦੀ ਵਧਦੀ ਆਬੋ ਹਵਾ

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ। ਨੇਤਾ-ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਘਟੀਆਪਣ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਜਾ ਕਿੱਧਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਟੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਬਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਝ ਘਟੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਧਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੁੱਚਤਾ ਦਾ ਡਿੱਗਦਾ ਪੱਧਰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਸਟਿਸ ਜੋਸੇਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਘਟੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਘਟੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਧਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਖਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਕਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸੀ-ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ਾਨ ਧਰਾਤਲ ਉੱਤੇ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗੀ ਹੈ, ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭਿਅਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇੰਨਾ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਗੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਵੀ ਰੁਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

'ਹੇਟ ਸਪੀਚ' ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਪੀੜਤ ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਇਰਸ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਹੂਤੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮਯੁੱਧ ਛਿੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।ਲੋਕ-ਸਰੋਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਧਰਮ ਦੀ ਅਫੀਮ ਵੰਡ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਤ ਇੱਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਅਤੇ ਭੈੜੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 19 (1) ਵਿੱਚਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਧਾਰਾ 19 (2) ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲਕੀਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਟਦੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਚੁੱਪ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੌਨ ਸਮਰਥਨ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਤੇ ਲੋਕਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਫਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸ਼ਾਲੀਨਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਡਿਬੇਟ ਅਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਟੀ ਵੀ ਡਿਬੇਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਸਾਧਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇੱਕੋ ਕਹਾਵਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਹੰਸਾ ਥੇ ਸੋ ਉੜ ਗਏ, ਕਾਗਾ ਭਯੇ ਦੀਵਾਨ।' ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 12 ਮਾਰਚ 2014 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਲਾਈ ਸੰਗਠਨ ਬਨਾਮ ਯੂ ਓ ਆਈ ਐਂਡ ਓ, ਆਰ ਐੱਸ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਹੇਟ ਸਪੀਚ' ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਹੇਟ ਸਪੀਚ ਦਾ ਨਾਸੂਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਖਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ।ਹੇਟ ਸਪੀਚ ਦੇ ਵਧਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਏਦਾਂ ਵਿਗੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਫਰਤੀ ਬੋਲੀ ਕਾਰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹੀ ਕੰਮ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਡਿਬੇਟ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਸਾਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਜਨਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਜਾ ਕੇ ਵਗਦੀ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਗਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਟੀ ਵੀ ਡਿਬੇਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਾਜਕ ਬੋਲ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕਾਫੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਮ ਕੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਥੋਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੀ ਸਦਭਾਵ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗੀ। ਫਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਫਾਕਸਕਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸਪਲੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣ ਲਈ 1.54 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪਲਾਂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬੇ ਨਾਮਾਤਰ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ, ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਆਦਿ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੈਗਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੂਬੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਿਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਆਦਿ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ। ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਮੁਕਬਲਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ 10 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਊ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਓਨਾ ਵੱਧ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਖੁਦ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੀ ਡੀ ਪੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਗੁਜਰਾਤ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 47 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੂਬੇ ਆਈ ਟੀ ਸੈਕਟਰ, ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ, ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ, ਸੇਵ, ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਆਦਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਹੱਬ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬੇ ਕਿਰਤ ਕਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੰਗਲ ਵਿੰਡੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2012 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਗੁਜਰਾਤ ਨੂੰ 5.85 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 4.07 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਆਇਆ। ਗੋਆ, ਦਿੱਲੀ, ਸਿੱਕਮ, ਹਰਿਆਣਾ ਆਦਿ ਸੂਬੇ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਪੱਛੜਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਜਿਹੇ ਪੱਛੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਝਾਰਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਮਨੀਪੁਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਆਦਿ ਸੂਬੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੱਛੜ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਧਨੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ 2018-19 ਤੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਤਰ 145 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 322 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸੂਬੇ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪੱਛੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਨ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪਹੀਆ ਉਲਟਾ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬੰਗਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਨਅਤਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। 1960 ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਰੀਬ 56 ਹਜ਼ਾਰ ਸਨਅਤਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ 11ਵੇਂ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਆਈ ਐੱਮ ਐੱਫ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਵੱਡਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2028 ਤੱਕ ਜਾਪਾਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭਰਤ ਤੀਜਾ ਵੱਡਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇਚੀਨ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਹਿਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਇੰਜਣ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਪੱਛੜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਹੱਬ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵੀ ਵਧੇਗਾ। ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਨੈਕਟੀਵਿਟੀ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ, ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦ ਸੁਫਨਾ ਉਦੋਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਸਫ਼ਰ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਟਹਿਲਣ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਹੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ, ਸਫ਼ਰ ਸਮੇ ਮਨੁੱਖ ਪੁਖ਼ਤਾ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਟਹਿਲਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਚਹਿਲਕਦਮੀ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ 100 ਕਦਮ ਚੱਲਣਾ ਪਾਚਨ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਸਮਾਨ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਨੇੜਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚੂ ਸੋਚ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਹੈ। ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਚਾਅ ਤੇ ਕੁਝ ਭੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਓਪਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦਾ ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਿੰਡਾਵਾਂ, ਭਟਕਣ ਜਦੋਂ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਨੀਰਸਤਾ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੁਸੀਨ ਵਾਦੀਆਂ ਵੀ ਉਜਾੜ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਮਾਨ ਝੰਜਟ ਸਹੇੜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੌਰ 'ਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਦਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਇਕੱਲੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਾਹਸ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਓਗੇ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਚੱਲੋਗੇ। ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਭੀੜ ਦੇ ਝੰਜਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹੋਗੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚੰਦ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਘੁੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭੂਆ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਝੋਲੇ ਭਰ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਆਸ-ਪਾਸ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੌਨ ਧਾਰ ਲੈਣਾ, ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਭਟਕਦਿਆਂ ਰਸਤਾ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਚ ਪਰਤਦੇ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛਲੱਗ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਕਸਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਰੌਚਕਤਾ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੇ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਟਹਿਲਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਮਸਫ਼ਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ਮਾੜਾ ਹੋਣੋਂ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਹੱਲ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਣ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨਠੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੁਦ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸਵੈ-ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤਜਰਬਾ ਬਣ ਕੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਦਾਹਰਨ ਬਣੋ, ਸਿਰਫ਼ ਸੋਚਣ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਥਾਂਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਜੇਤੂ ਬਣਨ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਸਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲਿਆ ਤੇ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ, ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਆਈਆਂ ਅੜਚਣਾਂ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਿਸ ਕੋਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਜੋਖ਼ਮ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਬਲ ਹੈ, ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੈਨਵਸ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਉਕੇਰਦਾ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੁਕੰਨੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਖ਼ਦ ਨਾ ਹੋਣ, ਉੱਪਰੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਪਲ ਜਾਗਰੂਕ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ, ਆਹਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਲੋਕ-ਲਾਜ, ਆਦਤ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਭਟਕਣ ਤੇ ਖਿੰਡਾਵਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਅੜਿੱਕਾ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਘਟੀਆ ਵਿਚਾਰ, ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ ਵਿਹਾਰ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਆਗ ਸਫਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਹਿਤ ਪੱਤਝੜ ਵੇਲੇ ਰੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਨਾਲ ਆਸਮਾਨ ਵੱਲ ਰੁਖ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਣਕ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਪੌਦੇ ਤੋਂ ਸਵਾਦੀ ਪਕਵਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਧੁੱਪਾਂ ਛਾਵਾਂ, ਹੱਡ ਚੀਰਵੀਂ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਜਲਾਉਣ ਸਮਰੱਥ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਕੇ ਦਾ ਸਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਮਿਲੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਠੋਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਹੁੰਦਾ।

ਉਦੇਸ਼ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਮਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧੂਰੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦਾ ਸਬੱਬਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਸਮੇਂ ਇਨਸਾਨ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਖ਼ੁਦ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ 'ਚ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਜੁਟਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪੱਕੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਫੜਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਟਕਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਉੱਚੇ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਧੀਮੀ ਗਤੀ ਵਾਲੇ ਕੱਛੂ ਦੇ ਮਿੱਥੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਫਲਤਾ ਸਫਲ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਵੱਡੇ ਜੋਖ਼ਮਾਂ, ਤਿਆਗ, ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਿਹਣਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਸੰਜਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੰਮ-ਚੋਰ ਲੋਕ ਈਰਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੜਕਾਊ ਬੋਲ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਚਰਮ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਵੈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਂਗ ਸਾਂਭਦੇ, ਵਿਉਂਤਦੇ ਤੇ ਖ਼ਰਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦਿਮਾਗ਼ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਦਿਮਾਗ਼ 'ਚ ਜੇ ਕੁਝ ਭਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਵਿਚਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਭਰੇ ਜਾਣ, ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇਰੀ ਬਣਾਉਣ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਨ। ਹਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਾਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿੱਥਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਨਾਇਕ ਸੁੱਘੜ, ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਚ ਵਰਣਨਯੋਗ ਬਣ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੁਨਰ, ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਹਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਸਦਾ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਚਾਹੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਥਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਟਕਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਇਨਸਾਨ ਬਚ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਭਟਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੱਬ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਖਿੰਡਾਵਾਂ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਕਾਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਰ ਦੌਰ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।ਓਦੋਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ, ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਜਾਣ ਦੀ, ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਖ਼ਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪੜਾਅ ਅਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Virsa Foundation Presents
Eknoor Dhaliwal
Anmol Ratan Group
Raman Sandhu
Aman Rozi
Gurdev Kaur
Jinder Saini
10th Annual
Mela Virse Da 2026
10ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮੇਲਾ ਵਿਰਸੇ ਦਾ 2026
Spl. Guest
Dr. Balwinder Kaur Brar Calgary
Divdeep Kaur Brar UK
Date -: 4 JULY 2026
Venue -: AG-REC CENTRE
32470 Haida Dr, Abbotsford, BC V2T 5A6
Tickets available at Abbotsford
Prince video
New Abby Indian Cuisine
High & Fassion, Linkin Studio
Tickets available at Surrey
B4U
Payal Business Centre
Time 12:30 pm to 6:30 pm
Multiple Food Stall available
Ticket is -- $20 | Kids free under 5 years
Tickets include exhibitions & entertainment
Ladies event only
Stage not open for advertisement
The Patrika ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ "BRIDGING COMMUNITIES"
ਅਜੀਤ ਵੈੱਬ ਟੀਵੀ
Fundraiser For Hospices and Grief Society
GKM MEDIA & PRODUCTION TV
SANJHA TV WORLD WIDE
ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ
SWIFT
ਹਮਦਰਦ HAMDARD MEDIA GROUP
SADA TV
SPICE TV
SHARMA PHOTOGRAPHY
BC PUNJABI NEWS
NATIONAL TIMES
sher punjab
The TIMES Of Canada
For More Info Virsa Team -: 604-765-0151 VirsaFoundation@outlook.com

ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਜਾਲ ’ਚ ਜਕੜੇ ਵਿਧਾਇਕ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਗੋਡਿਆਂ ਪਰਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਉਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਦਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਪੀਕਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਆਏ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ, ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ’ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਹੋਮਵਰਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ‘ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਕਾਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ’ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਚੋਣਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਦਲ ਲਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ‘ਆਪ’ ਹੁਣ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਨ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਹੁਣ ਤੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦਿਆਂ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਏਗੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਉਲੀਕੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਏਗੀ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ’ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਪੇਂਡੂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਖੇਡੀ ਗਈ ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਅਕਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ‘ਸਰਕਾਰ-ਏ-ਖ਼ਾਲਸਾ’ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਇੱਕ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੁਤਾ-ਸੰਪੰਨ ਰਾਜ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਖ਼ਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਪਨਮਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਮਿਜ਼ਾਜ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੂਬੇ (ਪੰਜਾਬ) ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ‘ਆਪ’ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਜੂਆ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਣੇ ਹੋਏ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਹਨ। ‘ਆਪ’ ਹੁਣ ਉਸ ਦੋਰਾਹੇ ’ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਫਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਿੱਚ ਘਿਰਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੋਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਪੈਣ। ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਮਵਾਰ ਦੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਇਕੱਠ (ਸੰਮੇਲਨ) ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੇਅਦਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐੱਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ’ਤੇ ਇੰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਖਤਿਆਰ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ’ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਪੀ-ਤੁਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਲਈ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਸਤਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐੱਸ ਆਈ ਟੀ ਕੋਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮਾਨ ਨੂੰ ‘ਗੁਰੂ-ਦੋਖੀ’ ਅਤੇ ‘ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ’ ਗਰਦਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਤ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਸਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨਤਕ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਭੀੜ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ’ਤੇ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਭੇਜ ਕੇ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਮੁਖੌਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲਾ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਖ਼ੈਰ, ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਜਾਲ਼ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਗੂ ਦੇ ਬੋਲ ਨਰਮ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਬਦਬਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਰਕਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ, ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਾਕਾਮੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਗਠਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ, ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਾਰਕਿਕ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਮਾਅਰਕਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਸਾਲ 2017 ਦਾ ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸੱਤ ਜਾਨਾਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਵੀ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਮਵਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ’ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ’ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਰਿਆਦਾ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਖ਼ੁਦ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ (ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਅਤੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭੁੱਲ ਬਖ਼ਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ’ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡਣੀ ਦੋ-ਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੱਤਾ ’ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਚਤੁਰਾਈ ਭਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਖ਼ੁਦ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਵੋਟਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਹਾਂ ’ਤੇ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਰ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ‘ਬੀ-ਟੀਮ’ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪੰਥਕ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵੱਲ ਧੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਡਿਬਰੂਗੜ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ‘ਪੀੜਤ’ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਵਾਰਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ’ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਉਲਟਫੇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਡਰਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਫੇਰਬਦਲ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

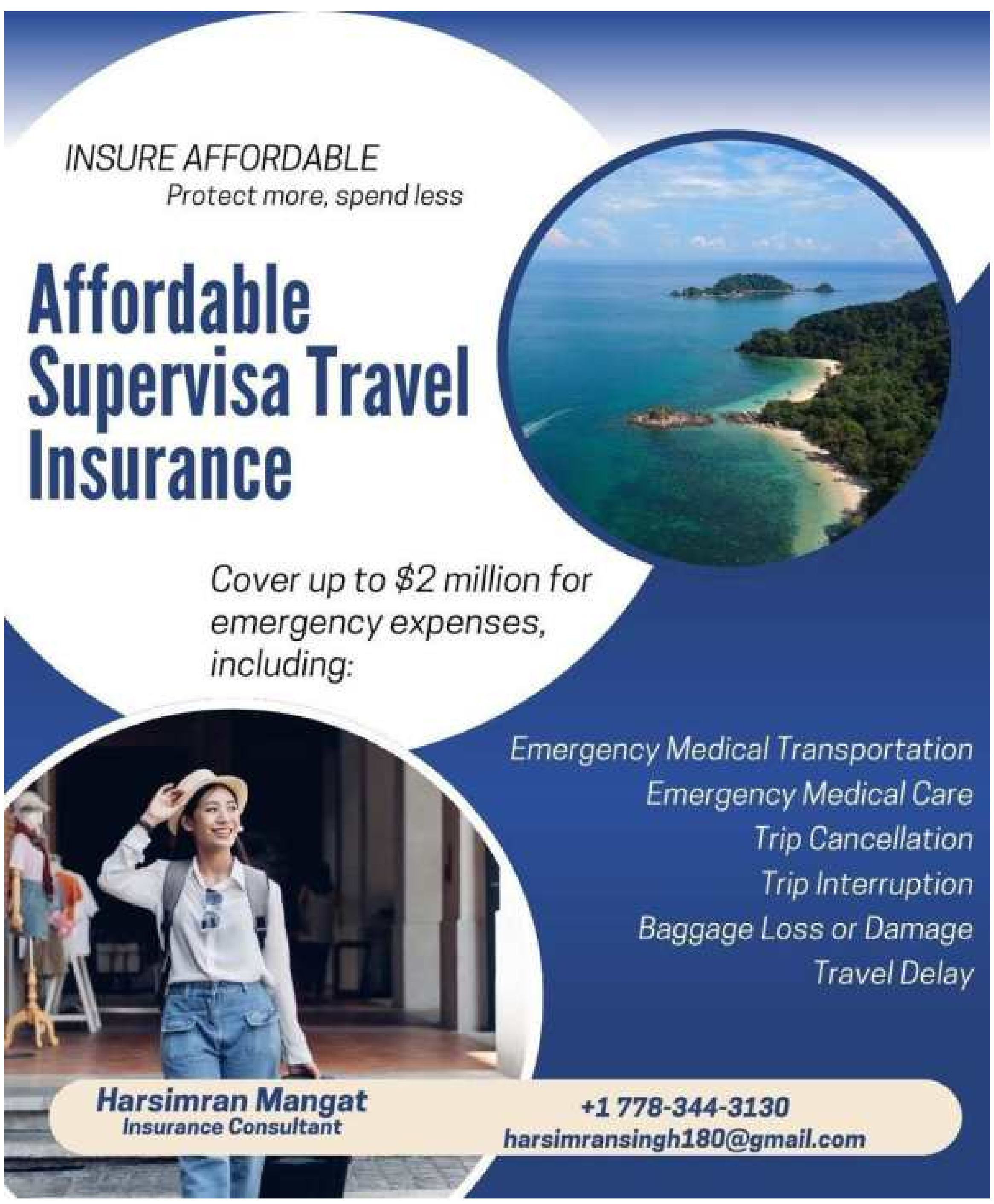

ਜਮਹੂਰੀਅਤ-ਹਿਸਾਬ ਕੌਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ

ਲਗਪਗ ਬੀਤੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ’ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਪੜਤਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ, ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਸੰਕਟ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਲੇ ਵਧਦਾ ਪਾੜਾ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਮਲ ਵਿਚਾਲੇ ਵਧਦੀ ਦੂਰੀ ਕੋਈ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਮਸਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ’ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ਕਦੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਲਚਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਕਸਰ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਰਾਹ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪੂਰਨ, ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ’ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਕਿੰਨੇ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਉਲਟਫੇਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ‘ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ’ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਧ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਓਦੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਵਾਲ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸੱਤਾ ਭੋਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਰਮੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਇੰਨਾ ਘੱਟ ਕਿਉਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਰਖ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣੇ ਹੀ ਪੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਸਾਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੜਤਾਲ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਚੋਣਵੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਜਮਹੂਰੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਆਦਤ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਤਰਜ਼ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਦੋ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਰਾਗ ਅਲਾਪਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀ? ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਗੱਠਜੋੜ ਕੋਈ ਪਾਕ-ਪਵਿੱਤਰ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਬਦਲਦੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਟੁੱਟ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਹਿੱਕ ’ਤੇ ਬੈਠੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਉਹ ਸੰਸਥਾਗਤ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਪਾੜਾ ਪੈਸੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ, ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਾਧਨ ਇੰਨੇ ਅਥਾਹ ਹਨ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਇਸ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਬੇਵੱਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ’ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਵੱਈਆ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਾਈਲਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਰਹੱਸਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੱਠੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਓਨੀ ਅਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੁਣ ਪੱਕੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ’ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ’ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਭਰੋਸਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਰਸਮੀ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਦੇ ਵੀ ਖ਼ੌਫ਼ ਦੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਟ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ, ਪੱਤਰਕਾਰ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਧਮਕੀਆਂ, ਜਾਸੂਸੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੱਲ ’ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵੱਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਉਮੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ ਕਿ ਤਾਕਤ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰਿਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਜੇਕਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਜਤਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਮਕਸਦਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ’ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੱਚੇ ਪੈਰੀਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਲਈ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਚੀਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਠਜੋੜ ਕਦੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ, ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਈ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸੋਚ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ’ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਅੰਕੜੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਕੜੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ, ਜਨ-ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼ਾਇਦ ਬੀਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲ ਸਿਆਸਤ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਚੋਣਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਹਿਮ ਹਨ ਪਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਦੋ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਤਕਰੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਦਲ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਕੱਠੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ। ਆਰਥਿਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਕੋਈ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਜਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕੋ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗੀ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਫ਼ੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਸਕੇਗੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ’ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ’ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਖ਼ੁਦ ਸਿਰਜਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਪਿੰਡੇ ’ਤੇ ਹੰਢਾਏ ਹੋਏ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ।

ਇਸ ਲਈ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਢਾਂਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਕਮ ਚੁਣਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੱਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਉਣ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀ ਰਾਇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ, ਬਹਿਸ ਇਸ ਗੱਲ ’ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸਾਫ਼-ਸੁੱਚੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਪਹੀਆ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ? ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ’ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਆਪਸੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਾਲਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਬਾਅ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ’ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਫ਼ੌਰਨ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਚੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਗੱਠਜੋੜ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਸਰੀ ਚ ਵਸਦੇ ਹਲਕਾ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ

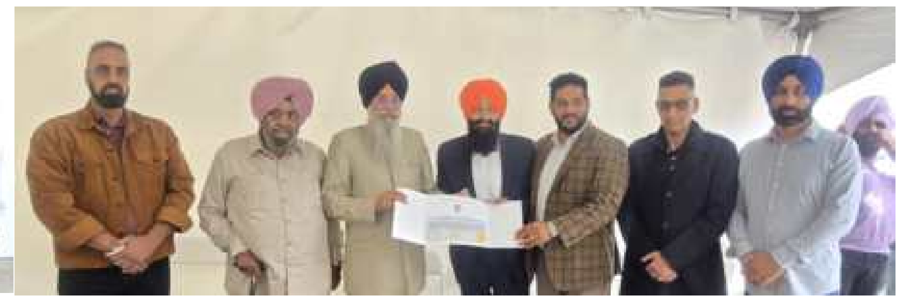

ਸਰੀ (ਬੀ.ਸੀ.), (ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੋ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਦੌਰੇ ਤਹਿਤ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਦਾ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਹਲਕਾ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਲਣੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਪ੍ਰਿਥੀਪੁਰ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸਾਊਥ ਸਰੀ ਤੋਂ ਐਮ ਐਲ ਏ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਹੋਸਟ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਿੱਖ ਰਾਈਡਰਸ ਆਫ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਐਨਆਰਆਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਹੋਸਟ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਊਥ ਸਰੀ ਤੋਂ ਐਮਐਲਏ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸੀਏਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਮੂਲ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਰਾਜ ਖੇਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆਙ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਪ੍ਰਿਥੀਪੁਰ) ਨੇ ਸਮੂਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ, ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਸੀ

ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਅਟੱਲ ਹੌਸਲਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ : ਮੇਅਰ ਬਰਿੰਡਾ ਲੋਕ

ਸਰੀ (ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ) ਸਰੀ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੇਸਟ ਦੀ ਚੋਟੀ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਰੀ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਬਰਿੰਡਾ ਲੋਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਅਟੱਲ ਹੌਸਲਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਅਥਾਹ ਮਿਹਨਤ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਉਪਲਬਧੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀ ਸ਼ਹਿਰ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਰੀ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁੱਡੀਆਂ , ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀਰਾ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹੈਰੀ ਕੂੰਨਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਅਮਨ ਬਰਾੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ

ਉੱਘੇ ਗੀਤਕਾਰ ਰਾਜ ਕਾਕੜਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੈਂਡਾ' ਦਾ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੋਕ ਅਰਪਣ

ਸਰੀ, (ਮਹੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ) – ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉੱਘੇ ਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਰਾਜ ਕਾਕੜਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ 'ਪੈਂਡਾ' ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਐਮ ਪੀ ਸੁੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਐਮ ਐਲ ਏ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪੈਂਡਾ' ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼, ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੇ ਲੇਖਕ ਰਾਜ ਕਾਕੜਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਾਕੜਾ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਮੂਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ, ਗਾਇਕ ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ, ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਥਿੰਦ, ਗੀਤਕਾਰ ਗਿੱਲ ਰੌਂਤਾ, ਪ੍ਰੀਆ ਨਿੱਜਰ, ਹੈਰੀ ਸੱਚਦੇਵਾ, ਕਿੰਦਾ ਸ਼ਮੀਪੁਰ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁਡੀਆਂ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਥਿੰਦ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਤਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਸਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤਤਲਾ, ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੁਭਕਰਮਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਧਰਮਪਾਲ ਮਰਵਾਹਾ, ਧੀਰਜ ਮਰਵਾਹਾ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਾਵਰੀ, ਹਰਜੀਤ ਰਿੱਕੀ, ਕਰਮ ਬਾਠ, ਕੇਸੂ ਰਾਮ ਨਾਇਕ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਿੰਦੂ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਨਛੱਤਰ ਕੈਲਾ, ਮਾਰਕੋਜ਼ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਤੋਂ ਦਿਲਾਵਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਹਰਮਨ ਰਣਵਿਜੇ, ਬੱਬੂ ਗਿੱਲ, ਕਵ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਹ ਰੂਪ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ, ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ARMAAN
ENTERPRISES INC
PATIO COVERS | RAILING | GATES
INSTALLATION & MAINTENANCE
RESIDENTIAL & COMMERCIAL
PATIO COVERS
RAILING & GATES
INSTALLATION, REPAIR & CLEANING
SERVING ALL LOWER
MAINLAND / ISLAND
SPECIALIST IN:
ALUMINUM PANELS AND
CLEAR GLASS OR LIGHT TINTED GLASS
WE INSTALLED PATIO COVERS AND
RAILING, GATES IN REASONABLE PRICE
QUALITY WORKMANSHIP,
BUILT TO LAST
QUALITY | RELIABILITY | SATISFACTION
BUILT FOR YOUR COMFORT. BUILT TO LAST.
M.S. MANGAT
604 710 1197
ARMAAN MANGAT
778 930 7500
armaanenterprisesinc7@gmail.com